

Молода Україна

журнал української демократичної молоді

РІК ВИДАННЯ XI

ЖОВТЕНЬ — ЛИСТОПАД 1961

Ч. 86 - 87

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

- А. ЛЕГІТ — З нових поезій
- А. ГАЛАН — Поїзд дальнього слідування
- С. ГОЛУБЕНКО — Російська дискусія навколо Шевченка
- I. ПИШКАЛО — Дві зустрічі
- А. ЖУКІВСЬКИЙ — Організації молоді
- В. ОНУФРІЄНКО — Відновлення ОДУМ в Австралії
- С. РОМАНОВИЧ — Природний талант
- О. КОНОВАЛ — З Об'єднаних Націй до Єгипту
- Л. ПАВЛЮК — Останні дні
(продовження)

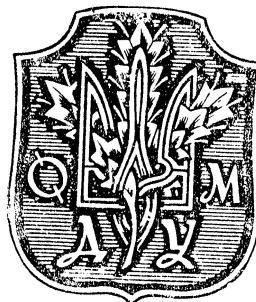
МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Редакція Колегія.

Умови передплати в Канаді:

На півроку \$2.00, на один рік \$3.50,
В США і інших країнах — \$4.00 річно.
Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association. Subscription in Canada for 6 months \$2.00, one year \$3.50. Single issue 35 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada",
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.) Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11,
England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine,
France.
K-to: Paris CC 11.037.11

ДО УВАГИ НАШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Перевірте Ваші наліпки на конверті. Число після Вашого прізвища показує, по яке число у Вас заплачено передплату. Якщо число на наліпці менше, ніж число одержаного Вами журналу, поспішіть з відновленням передплати.

Безперебійний і своєчасний вихід "Молодої України" та її якість залежить також і від Вас!

Адміністрація

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Віра Лукаш — новообрана королева американського ОДУМ-у.

Помер Микола Фоменко—визначний композитор і педагог

В неділю, 8-го жовтня вночі, помер видатний український композитор, музик, педагог і громадянин, професор Українського Музичного Інституту сл. п. Микола Фоменко. Попереднього дня він вернувся з відвідин в Торонто, де його сердечно зустріла група громадян, що зорганізувала ініціативний комітет для видання його музичної творчості. Приїхавши з Канади, він положився до сну, з якого вже не пробудився. Прожив 67 років.

Микола Фоменко народився 23-го грудня 1894-го року в Ростові над Доном. Музичні студії почав юною в 17-му році життя. В 1915-му році був покликаний до російської армії та висланий на кавказький фронт, де був два рази ранений. Після війни жив разом з батьком у Харкові, де й почав інтенсивні музичні студії, навчаючись гри на Фортепіані в проф. Павла Луценка та теорії композиції в проф. Сем. Богатирьова.

Власну композиторську працю почав Фоменко в Харкові в 1923-му році, здобуваючи високу оцінку критиків та грошові нагороди. В рр. 1932-1935 був редактором видавництва "Мистецтво". Перед другою світовою війною був два роки головою симанінської випускної комісії харківської консерваторії. Під час і після другої світової війни сл. п. Микола Фоменко проходив хрестину дорогу скінальщини, аж в 1951-му році, разом з другимого, співачкою Ізабеллою Орловською, приїхав на постійне поселення до Америки та замешкав у Брукліні. Крім своєї педагогічної та мистецької активності, сл. п. Микола Фоменко залишив велику музичну спадщину, включно з оперою "Ганна", музичною драмою "Маруся Богуславка", опорою-казкою

"Івасик Телесик" та великою кількістю композицій на фортепіано, скрипку і зокрема пісень до слів Тараса Шевченка, Івана Франка, Павла Тичини та ін. Його композиція до слів Сосюри "Любіть Україну" стала одною з найпопулярніших патріотичних пісень. Від давшого часу мав належу серця, від якої й помер. В особі Миколи Фоменка українська молодь втратила великого друга. Він був автором музики одумівського маршу "Ми об'їхали землю навколо".

Вічна Йому Пам'ять!

ЗМІНА В РЕДАКЦІЇ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

У зв'язку з виїздом на студії, Борис Олександровів залишив, у вересні ц. р. пост головного редактора "Молодої України", як теж редакційну комісію.

Важаємо йому успішно завершити студії і знову повернутися в ряди творців нашого одумівського журналу. Прізвище нового редактора "М.У." буде подане пізніше.

Редакція

УВАГА!

Накладом і силами Монреальської філії ОДУМ-у награно дві патефонні платівки. З одного боку на одній з цих платівок є одумівський марш на слова Ів. Багряного, муз. М. Фоменка.

Ціна в поодинчому розпродажі 1.25 дол. за платівку. На більшу кількість — знижка.

Замовлення разом з грішми слати на адресу:

ODUM, 6735 — 43 Ave., Rosemont, Montreal, Quebec.

Андрій ЛЕГІТ

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ЛЕТИТЬ ДУМКИ

Летіть думки, летіть, думки мої,
Понад похмурим збайдужілим світом
В куточок рідний сонця, солов'їв,
Дівчат найкращих і волошок цвіту.

Нехай у серці тихо дзвонить щось,
Хай молодість повернеться у гості,
Побачу гай, мое містечко, Рось,
Поля й емаль хмарок у високості.

Там я в гаю над річкою сидів
Заслуханий у звуки водограїв,
Пливли думки, як рибка у воді,
І тихий сум чола мені не краяв.

Кругом шуміли велетні-дуби
І шелестіли пишнолисті клени,
І я всім серцем юним полюбив,
Той рай земний, ідилію зелену.

Там серед рідних голубих полів
Любив я часто на межі лежати
І слухати симфонію джмелів,
І пить гречок розквітлих ароматів.

Я часто пас корови полові
У балці біля битої дороги,
Там загубив в евшані й сон-траві
Замурзане дитинство босоноге

Там здійснилось, про що я часто снів,
Що оспівав в піснях найперших змалку,
Я полюбив серед квітучих нив
Дівчиноньку, немов Лукаш той Мавку.

Вона була, як квітка лісова,
Весняна квітка, що розквітла в тіні,
Замріяна, не щедра на слова,
Із поглядом невинного горіння.

Вона була, як тихий херувим,
Немов ясна зоря моєї долі,
З волоссям незаплетеним льняним,
Із станом молоденької тополі.

Вона була, як міт далеких днів,
Немов хмаринка сиза, вітром гнана,
Яка над Россю, в синій вишині
Слізми розстала. Чом так рано-рано?

Де навесні співучіші пташки,
Де розцвітають запашніші квіти
І угорі пливуть такі хмарки?
Де на плоди багатше в світі літо?

Де так прозора осінь золота
Й синіше й вище небо над очима?
Де є ясніші і біліші зими,
І перший сніг так мрійно проліта?

Шіснадцять літ не бачу рідних піль,
Мої вже скроні передчасно сиві,
Думки мої, де ваш колишній хміль?
Де жар душі? Де юности пориви?

Думки мої, змійне ви жало,
Не слід душі живої вами мучить,
Не вернеться, що з вітром відгуло,
Не обминутъ того, що неминуче.

Лондон, 1960.

**
*

Не кличе неозора далина,
І про любов не шепчути осокори,
Ніхто мене уже не спомина,
І я на світі, як краплина в морі.

Руниться на полях озимина,
Та не цвіте вгорі блакить прозора,
За горами, за долами вона
І на шляхах до неї — людомори.

Лондон, 1961.

**

У ясну й похмуру годину
Задивлений будь ти у вись
І віри не трать у людину,
Молись мое серце, молись!

Молись, щоб любов'ю до брата
Бог вічний тебе наділив,
Щоб цілі життя не затратив
І чесно свій вік я дожив.

Лондон, 1960.

ПЕТРОВІ ПАНЧЕВІ – СІМДЕСЯТ РОКІВ

Талановитий сучасний український письменник, майстер оповідань, повістей та історичних романів, схильний у своїй творчості до сатирических образів Петро Панч на протязі своеї 40-літньої літературної діяльності пройшов довгий і тернистий шлях. Він часто зазнавав урядової критики, що знаходила в його творах розходження зі встановленими згори приписами, часами перебував у неласці під замітом чужих і ворожих комуністичному режимові впливів і тим його письменницький доробок представляє для нас інтерес та служить прикладом того, як цензурні і всякі інші утиски обмежують можливості розвитку великого літературного таланту.

Син ремісника Йосипа Панченка, майбутній письменник народився 5 липня 1891 року в місті Валках на Харківщині і там, разом зі своїми двома братами, провів свої дитячі роки. Вивчивши грамоту за часословом, він кілька років учився в міській приходській школі, де й почалися його знайомства з літературою. Особливо велике враження справили на підлітка повісті Гоголя та казки Андерсена. В тридцять років наука Панча обірвалась на довший час. Про це він так пише в своїй автобіографії:

“У тринадцять років я скінчив дві кляси міської приходської школи. Батькові хотілось, щоб із трьох синів хоч один здобув освіту, і пообіцяв улаштувати мене на осінь у валківську народню школу. Треба було тримати іспит у четверту класу, але, прогулявши все літо в бабки, я до осені забув геть чисто все, чому навчався. Не забув тільки читати, бо мені подобались “Вечори на хуторі коло Диканьки” Гоголя. Я читав і перечитував ці оповідання по декілька разів, але на іспитах треба було робити завдання на дроби. Додому повернувся сумний. Батько похитав докірливо головою і сказав: “Хотів хоч тебе в люди вивести, а тепер, мабуть, ставай до коліс”. Але худий, як тріска, я... ще не годився в помічники батькові, а щоб задарма не їсти хліба, став розсильним у канцелярії валківського товариства тверезости. Може тому, що я був ще малий, грошей мені спочатку не платили... Через три місяці я перешов служити до агента земського страхування й одержував уже три карбованці на місяць. З цим агентом у 1904 році я виїхав із рідного міста Валки до слободи Нова Водолага, а звідти до Харкова”. Згодом він учився в полтавській землемірній школі.

У 1915 році юнак вступає до одеської Сергіївської Гарматної Школи і звідти в 1916 році як артилерійський старшина йде на фронт, бере участь у першій світовій війні, далі в громадянській війні, восени 1921 року демобілізується, повертається у Валки і працює за своїм фахом як землемір.

Тоді ж, у 1921 році, він пробує свої сили в літературі. Враження від селянського та ремісницького побуту лягли в основу його творчості. Своє перше оповідання “Культурне господарство Колеса” присвятив темі з селянського життя і змалював образ хитрого багатія-крутія, що під вивіскою культурного господарства робив різні експерименти. Оповідання було видруковано в грудні 1922 року в харківській газеті “Вісті”. Подібні тематиці були присвячені й інші початкові твори Панча (“Перегони”, Савчині бариші”, “Бій преподобний”), що друкувались в газетах “Вісті”, “Селянська Правда” і “Незаможник” під псевдонімом Петро Панч або Максим Отава.

Від 1922 року Панч стає членом літературної організації “Плуг” (Пролетарське Літературне Угрупування), в 1925-27 роках перебуває у “Вапліте” (Всеукраїнська Академія Пролетарської Літератури), в 1930 році у “Пролітфронті” (Пролетарський Літературний Фронт), від 1931 року — у ВУСПП (Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників).

Низку своїх творів Панч пише на матеріалі недавніх українських визвольних змагань, наближуючи ті оповідання до типу героїчних хронік. У повістях “Гнізда старі” (1922) і “Там, де верби над ставом” (1923) він яскраво зображує українське село часів визвольної боротьби і реагування селян на навколоїшні події. Але найкраще виявив себе Панч як сатирик. У незрівняних сатирах “Калюжа”, “Солом’яний дим”, “Мишачі нори”, “Зелена трясовина” він зобразив як оцінюють нову окупаційну владу різні суспільні групи українського населення і це зображення не виходить на користь їй. Читач переконується, що всі вони советську владу гостро засуджують.

В 1923 році Панч переїхав до Харкова і почав працювати технічним секретарем журналу “Червоний Шлях”. Відтоді він працює вже як професійний письменник. Дальші його твори — оповідання “Смерть Якулянса”, повість “Білий вовк” — розробляють усе ще теми з сільського життя і війни та революції в Україні. Проте, поступово переборюючи впливи плужанського натурализму та епігонів імпресіонізму, Панч формується як письменник-реаліст і творчо зростає.

Зворотнім пунктом у його творчості стає соціально-побутовий роман “Реванш”, в якому він зображує діяльність і боротьбу прихильників української самостійності. Хоч на додому комуністичному режимові письменник намагається показати в цьому творі ідейний крах українського самостійництва, це не рятує його від нападів цензури й критики; роман зникає з ужитку.

Неприхильно зустріла урядова советська критика й чергову велику книгу Панча “Голубі ешелони”, що складається з чотирьох окремих повістей, об’єднаних спільними героями і хронологічною послідовністю розгортання дії. Повісті присвячені найважливішим подіям ХХ століття на Україні: революції 1905 року (“З моря”), першій світовій війні (“Без козиря”), визвольним змаганням (“Голубі ешелони”) та обставинам повоєнного життя (“Повість наших днів”). Цій останній темі присвячує Панч і свою дальшу повість “Народження” (1932), що вже не ввійшла до циклу “Голубі ешелони”.

Твори з життя робітників і селян, написані в наступних роках, підносять вже нові теми в зв’язку з індустріалізацією та примусовою колективізацією країни. У повісті “Слюсар з депо” Панч виводить героєм робітника-винахідника, який бореться проти бюрократизму советської системи і проти всіх тих, які заважають успішному розвитку винахідництва.

Темі колективізації сільського господарства присвятив письменник оповідання: “Муха Макар”, “Помилка Мухи Макара”, “Прийтіть і мене”, “Кому ж віддати прапор”, “Мамо, вмирайте”. Антинародність такої тематики, що її накинув письменникам окупант, як і крикуча розбіжність між удаваною радістю селян і справжнім лихом — голодом та одчайдушним спротивом селянства колективізації — унеможливили Панчеві виконати це урядове доручення. Його образи колективізації були бліді, непереконливі і не робили вимаганого партією ефекту. Два оповідання — “Муха Макар” і “Мамо, вмирайте”, в яких письменник відважився наблизитись до життєвої правди зображеннях подій, були конфісковані.

Подібна доля зустріла й черговий роман Панча “Право на смерть” (1933), в якому автор показав Донеччину часів визвольних змагань. Галас навколо цього твору був такий великий, що Панч був змушений переробити його і видати в новій редакції під назвою “Облога ночі” (1935). Але й після переробки романа режимна критика все ще накидалась на письменника, що він не скористався її вказівками і не виправив хиб до кінця.

У 1937 році Панч пише роман “Мир”, в якому яскраво змальовує становище в Україні часів Берестейського миру, народній гнів проти німців, що прийшли в Україну як союзники, а поводились як інтервенти, малює зростання національної свідомості селянства, насичує свій твір численними батальними сценами й описами тогочасних подій. Твір цей знову викликав шалені напади критики, що добачала в ньому “поважні хиби ідейного порядку”.

Письменник пробував боронитись, але з його аргументами не рахувались. Мало допомогла

йому й нова його повість “Олександр Пархоменко” (1939), в якій він трактує Пархоменка як національного героя України. Панч прийшов тоді до висновку, що він безсильний задовольнити марксистську критику, що він не може представити визвольну боротьбу України в таких образах, в яких від нього вимагають. Він хоче на деякий час закинути літературну творчість, але це було б потрактоване владою як дезертирство і письменник неминуче зазнав би репресій. Його рятує Павло Тичина, беручи до себе на особистого секретаря...

Під час другої світової війни Панч був військовим кореспондентом і написав книгу оповідань та гумористичних фейлетонів, змальовуючи воєнні події та висміюючи німців.

Після війни він майже цілковито поринає в тематику давньої української історії, де відчуває трохи більше свободи. У 1946 році вийшла перша книга задуманої Панчем великої епопеї “Запорожці”, в якій письменник змальовує козацьку Україну перед вибухом великої національної революції під проводом Богдана Хмельницького. Чолову увагу звертає автор на описи українського побуту, повір’їв, звичаїв, досягаючи в цьому великої майстерності. У 1954 році вийшов роман “Гомоніла Україна”, який тематично можна вважати продовженням “Запорожців”. Роман висвітлює добу Хмельниччини, на жаль, платить надто високу данину “старшому братству” і марксистській інтерпретації історичних процесів.

Писав Панч і твори дитячої літератури. Йому належать книга оповідань “Малий партизан” (1934) і повісті “Син Таращанського полку” (1938) та “Ерік шукає щастя” (1950).

Варто згадати, що під час мовної дискусії щодо викладання української мови в школах, Панч підтримав Максима Рильського і рішуче виступив в обороні української мови, вимагаючи зокрема, щоб чужі твори перекладались на українську мову безпосередньо з оригіналу, а не з російського перекладу, як це практикується здебільшого в Україні сьогодні.

За сорок років своєї літературної праці — Петро Панч показав себе талановитим майстром української прози. В своїй творчості він дотримувався традиційного реалізму, прагнув створювати правдиві мистецько-узагальнені образи. Характеристичною рисою Панча є його схильність до сатири. З великою силою та вмінням малює він теж батальні сцени, зображує психологію переживань своїх героїв. Як автор творів про визвольну боротьбу українського народу, Панч є одним з найбільших майстрів і лиш умови режиму, серед яких він перебуває, не дають йому можливостей висловитись одверто, не ховаючись за езопівську мову і за сатиричні образи.

Сергій ГОЛУБЕНКО

РОСІЙСЬКА ДИСКУСІЯ НАВКОЛО ШЕВЧЕНКА

Століття з дня смерти нашого великого національного генія Тараса Шевченка і відзначення цих роковин в українських громадах цілого світу, що перетворилось на величну маніфестацію нашої вірності Шевченковим заповітам, знайшло широкий відгомін серед чужинців. Не пройшло воно поза увагою й російських еміграційних імперіалістів-великодержавників та викликало цілий феєрверк гострих протиукраїнських статей, в яких сучасні духові нащадки Валуєвих виливають свою лють з приводу як самих Шевченківських урочистостей, так і того, що вони проходять під знаком вияву непохитної волі українців до визволення своєї батьківщини та її вільного державного існування.

Навколо цих погромних статей розгорнулась запальна полеміка. Російський щоденник в Америці "Новоє Русское Слово" 6 червня писало: "Століття з дня смерти Т. Г. Шевченка, що минуло в цьому році, сколихнуло українську еміграцію. Не лишились байдужими до знаменної дати і деякі кола російського закордоння..." Щоб злагіднити дещо несамовиту свистопляску, яку вчинили великодержавні шовіністи в Америці, надмірно зловживаючи демократичними свободами волі слова, думки і преси, один з авторів тієї газети Є. Яконовський пробував довести, ніби Шевченко був далекий від зақидуваної йому ненависті до будького крім "гнобителів", "в яких він усе більше і більше бачив не росіян, не москалів, а панів, яких палив в Умані Гонта." Далі він намагається ствердити, що поет після перебування на засланні в солдатах "ніби зрозумів, відчув єдність російського народу" і "знашов у нього горе, ті самі надії, те саме довготерпіння, ту саму селянську мову, як на своїй улюблений Україні."

Не обґрунтована ніякими поважними фактами, компромісово-злагіднювальна стаття Яконовського спровокає в Чорносотенному коді радше негативне враження.

Відомий великодержавний шовініст і ворог української самостійності Н. Ульянов умістив у "Но-

вом Русском Слове" 30 квітня велику статтю "Шевченко легендарний", в якій намагається зруйнувати віщент культ Шевченка, обвинувачуючи поета в усьому — в неуцтві, антисемітізмі, антирелігійності.

Про Шевченка Ульянов пише: "Російське літературознавство могло б проявити до нього більше цікавості, ніж це помічалось досі. Наполовину, як не більше, він належить російській словесності, як тому що вся його проза і "Щоденник", а також декілька поем написано по-російському, так і тому, що російська література, разом з польською, була для нього школою. Він, нарешті, припускає можливість двох мов для українського письменства; одна з них — російська. Тісно зв'язаний він був із Росією і мотивами творчості. Навіть у своєму націоналізмі його випередив Рилєєв, що має повне право вважатись основоположником самостійницької поезії. Від декабристів, від петербурзької і московської журналістики 30-40 років іде його революційнаnota. Не випадково, у радикальної інтелігенції великоросійських областей він був більш популярний, ніж на Україні". Даючи такий нищівний вступ, автор, м'яко кажучи, припускається одразу цілого ряду брутальних фактичних помилок, а точніше — свідомо перекручує дійсність. Бо Шевченко не наполовину або й більше належить російській літературі, а зовсім до неї не належить, його прозові твори, писані російською мовою, мають другорядне значення в творчій спадщині Великого Кобзаря, "Щоденник" писав він не для друку, а виключно для себе, а кілька поем по-московському написав тільки для княжни Варвари Репніної і не давав їх до "Кобзаря".

Тезу по більшу популярність Шевченка в Росії, ніж на Україні, Ульянов підкріплює фактами спорудження йому численних пам'ятників. "Не даром, пише він, — у числі перших пам'ятників, що їх спорудили більшовики після їх приходу до влади, був пам'ятник йому (Шевченкові — С. Г.) на Кам'янострівському проспекті (в Петербурзі). Пізніше, в Харкові і над Дніпром з'явилися гігантичні монументи, з якими навряд чи зможе зірватись проектований нині пам'ятник у Вашингтоні, з нагоди століття з дня його смерти. Розмір їх поступається хіба що розмірам статуї Сталіна. Ні в Росії, ні за кордоном жадний поет не заслужив такого увінчання пам'ятою; їх маленькі фігури і погруддя — правдиві песяки, поруч із бронзою автора "Кобзаря". Сервантес у Мадриді буде йому по коліна, а Гете і Шілер у Франкфурті — небагато вище".

З неприхованою люттю стверджуючи ці факти, автор забуває тільки визнати, що будівниками пам'ятників Шевченка були російські більшовики тому, що Україна була поневолена і сама не мала права будувати монументи своїм великим людям. І лише всенародня любов і пошана всієї української нації до свого поета-пророка змушувала російських більшовиків до побудови йому величних монументів, щоб здобути якусь популярність у народі.

Автор статті намагається постійно розвінчати Шевченка. "Звідки, наприклад, пішла слава про нього, як про "співця закріпаченого народу"? — запитує Ульянов. — "Читаючи "Кобзар", даремно

ломиш голову над цим. Є там, звичайно, десятка півтора-два рядків про тяжку долю селянина, але вони й у віддаленому ступені не нагадують Некрасова... Слово "панцина" зустрічається якихось тричотири рази, а пана-гнобителя зовсім не видко. Шевченківське село виглядає не кріпацьким, люди там страждають не від поміщиків і урядовців, а від нещасного кохання, злоби, заздрості, від загальнолюдських вад і бід". І для скріплення цієї своєї думки автор лицемірно каже, що Шевченкові довелось дожити до визволення селян, але він не лишив ні в поезіях, ні в прозі виразу радости з цього приводу.

Зазначимо, що Шевченко був співцем не клясової боротьби проти соціальної нерівності, а співцем боротьби проти національного поневолення, проти чужинецького московського панування на Україні. Описуючи нещасне кохання, злобу і заздрість, він виразно підкреслює, що причиною того була невпорядкованість людських відносин і зневага до людини в умовах кріпацького суспільства.

Пекло кріпаччини з такою велетенською силою розкрив Шевченко в своїх поемах, що робить йому закиди, як це насмілюється Ульянов, є цілковитим безглуздям. Згадати б тільки поеми "Сон", "Сова", численні інші твори, де змальовано жах поневолення України, страхіття накинутої їй кріпаччини і перед нами встає моторошний образ того, як:

Латану свитину з каліки знімають,
З шкурою знімають, бо нічим обуть
Княжат недорослих, а он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію, — в військо оддають,
Бо його бач трохи. А он де під тином
Опухла дитина голоднєє мре,
А мати пшеницю на панщині жне.

Щоб зобразити цей жах, Шевченко не потрівав багато повторювати слово "панцина" чи спеціально писати великі поеми, а часто кількома рядками, одним образом давав моторошне зображення цього народнього лиха:

Мій краю прекрасний, розкішний, багатий!
Хто тебе не мучив? Якби розказати
Про якого-небудь одного магната
Історію-правду, то перелякати
Саме б пекло можна. А Данта старого
Полупанком нашим можна здивувати.

Чи цей уступ не рокриває справжнє обличчя магната чи полупанка не тірше, ніж ціла поема? А потворні образи панів у "Кягині", "Петрусі", образ поміщика Арновського в повісті "Музика" хіба не говорять того самого?!! І врешті додамо, що Шевченко, всупереч твердженням Ульянова, не дожив до дня скасування кріпаччини, бо царський маніфест був оприлюднений вже значно пізніше від дати його підписання, тому й не міг належно зареагувати на нього. В добродійність реформи він не вірив, що крім його поезії стверджувано й клопотання поета про визволення з кріпаччини його родичів, на що він витратив великі суми мимо того, що знесення панщини очікувалось з дня на день.

Далі Ульянов безапеляційно заявляє, що як у малярстві Шевченкові не пощастило перебороти брюлловського класицизму, так і у віршуванні він ціле життя лишався учнем своїх польських і російських сучасників — Міцкевича, Рилєєва, Жуковського. За твердженням Ульянова Шевченко народнью поезії не знав, познайомився з нею порівняно пізно і то з других рук через Куліша; це були думи, ледве чи не на половину підроблені. Для обґрунтування свого твердження автор спирається на Белінського і робить висновок, що Шевченко був мало народній.

Абсурдність таких тверджень безсумнівна. Шевченко, вся поезія якого побудована на усній народній творчості, своєю ритмікою, співучістю, мелодійністю нагадує прекрасну українську пісню, є глибоко народнім поетом. Як багато його поезій стало народніми піснями!

Ульянов твердить, що обмеженість загального світогляду Шевченка спричинила те, що всеслов'янські почуття поета про об'єднання слов'ян виявились у злісних випадах проти "найближчих слов'янських народів — поляків і росіян". "Важко сказати, котрий з них він ненавидів більше" каже автор і стверджує, що "до москалів Шевченко до могили палав невгласимою ненавистю". Автор заперечує Яконовському, що Шевченко був лише проти царату і кріпацтва, нагадує, що в 1840 році поет писав, що москалі чужі люди і в 1860 році що москаль — пройдисвіт і робить висновок про Шевченка: "Весь російський народ був йому ненависний".

Врешті Ульянов дописується до того, що виводить Шевченка недоуком: "З Академії мистців він (Шевченко) виніс лише поверхове знайомство з античною мітологією, необхідною для мистця, та з деякими знаменитими епізодами з римської історії. Знаннями систематичними не володів, ніякого цільного погляду на життя не виробив, не прагнув навіть, як це буває з багатьма виходцями з простого народу, поповнити відсутність школи самоосвітою".

Інакше як наклепами і оразою пам'яти поета не можна назвати таких тверджень, підкріплених навіть якимись близче нам не знаними спогадами різьбаря Мікешина. Відомо, що Шевченко прекрасно знав світову літературу і драматургію, стало відвідував театри, захоплювався Шекспіром, Діккенсом, Вольтером, Скоттом, Данте, численними іншими письменниками. Автобіографічна повість "Артист" і "Щоденник" сповнені десятками імен різних відзначених письменників, композиторів, мистців, творчість яких зновував Шевченко.

Зухвали погромницька стаття Ульянова, що своєю розперіданістю і забріханістю перейшов усі межі, викликала шумний розголос.

Першим на неї відгукнувся Вяч. Завалишин зі статтею "Шевченко без перебільшення", в якій скритикав саму особу Ульянова, пристрастю якого є "карні експедиції та прилюдні екзекуції" і нищення авторитетів. Відзначаючи, що стаття Ульянова повна блукань манівцями і помилок, автор спиняється на його тверджені, ніби Шевченко не міг перебороти брюлловського класицизму, і на підставі висновків різних дослідників доводить, що Шевченко

зазнавав впливу і від сентименталізму Венеціянова, але пізніше, в "Аральських етюдах" переборов обидва впливи. Браком поінформованості і силою тенденційності пояснює Завалишин твердження Ульянова про антинародність Шевченка, які нагадують йому подібні писання вульгарних соціологів на Україні кінця 20 і початку 30 років.

Так само опрокидує автор твердження Ульянова про антирелігійність Шевченка. Завалишин спирається на статтю Максима Рильського "Лірика Тараса Шевченка", написану глибше, серйозніше й об'єктивніше, ніж Ульяновська, що її Заваришин іронічно радить звати "Шевченко в світлі недобрих помислів".

Де в чому, як у твердженні, що Шевченко був учнем польських і російських письменників, Завалишин згоден з Ульяновим. Але він застерігає його: "Ульянов є правий, коли хоче протиставити історичного Шевченка іконописному. Але він на віть не підішов по-справжньому до розв'язання того завдання, яке сам поставив перед собою, вважаючи за краще обливати болотом образ Шевченка. У висліді автор статті "Шевченко легендарний" досяг противного тому, до чого прагнув. Зневажена чи сплюндувана ікона може тільки роз'ятрити фанатизм тих, хто готовий на неї молитись".

Заперечив Ульянову також інший публіцист Юр. Большухін, який відкидав твердження Ульянова про сліпу ненависть Шевченка до поляків і москалів, а тим більше опрокинув тезу Ульянова про ненародній характер Шевченкової поезії. Большухін застерігав російську еміграцію від неприємних для українських кіл газетних виступів про творчість Шевченка: "Своєю статтею він (Ульянов) без сумніву дав підставу певному таборові зайвий раз прошипнити москалів, до того ж саме тепер, коли задумується монумент Великому Кобзареві на землі вільної Америки".

Виступив, проти Ульянова й українець Олесь Вевхівський 21 травня в статті "Брехливі докази Н. Ульянова", в якій ствердив, що в Ульянова "бра��ує будъякої аргументації. Натомість наявне повне незнання тієї стихії, в якій виріс Шевченко і яку глибоко виявив у своїй творчості. Невідома п. Ульянову психологія українського народу і його духовість, що яскраво виявились у самобутньому і виключно глибокому філософі Григорію Сковороді".

Те, що Шевченко оволодів російською та польською школами, як зазначує Ульянов, ще не значить за переконанням Верхівського, що він належав до тих шкіл, бо він володів ще й третьою — українською школою і більш того — творив її. І коли Ульянов більш ніж наполовину заражовує Шевченка до російської школи і рівночасно називає його людиноненависником, лицеміром та атеїстом, то виходить, що російська школа зробила його таким.

Наводячи історичну працю Бенуа Малона "Історія соціалізму", де дано порівняння панслов'янської ідеї Шевченка "щоб усі слов'яни стали добрими братами" з апотеозою двохголового орла, що збирається диктувати закони цілому світові — у Хом'якова, автор стверджує, що це порівняння яскраво показує, як по-різному тлумачили слов'янську ідею Україна і Москва. На думку Верхівського "враже зла кров", якою Шевченко закликає окро-

пити волю, є кров'ю не саме москалів, чого лякається Ульянов, а висловами проти соціальній неправедливості, в обороні знедолених, безправних, пригнічених у всьому світі. Для більшого обґрунтування цього Верхівський нагадує, що "Заповіт" Шевченка співали в тюрмах ув'язнені учасники революції 1905 року: українці, москалі, жиди.

Верхівський стверджує, що Шевченко не був ворогом російського народу і закінчує свою статтю згадкою про урочистий вечір, влаштований на честь Шевченка в Петербурзі, куди щойно перед тим поет повернувся з заслання. Зазначаючи, що на тому вечорі був заступлений увесь цвіт дійсної еліти, автор помилково згадує серед приятніх Достоєвського, якого тоді там не було. Мабуть автор мав на меті Льва Толстого, приятного на тому вечорі, і думаючи про нього, написав прізвище Достоєвського.

Цією неточністю спрітно скористався Ульянов і підповів Верхівському в статті "Ще про Шевченківські легенди", розписуючи, де в той час був Достоєвський, і твердить, що той вечір пройшов скромніше, ніж його описав Верхівський. Не заперечивши ні одного твердження Верхівського з природу своєї попередньої статті, Ульянов заявляє, що "виступити зі спростованням тези про легендарне походження слави Шевченка і тут саме створити нову легенду" це є "наочний приклад самостійницької методи, якою на протязі століття створювався образ Великого Кобзаря".

Ще один шовініст Петро Алексеєвський 6 червня в статті "Не сотвори собі куміра..." описує свої враження з концерту на честь Шевченка, урядженого в українському клубі в Лос Анжелесі: "Концерт... почався промовами ряду його керівників. До залі потекли безперервним потоком наклепи на російський народ, на його національну культуру, історію, посипались вигадки, що росіянин завжди був, є й ще довго залишиться, коли не дати йому по руках, брутальним, не здатним до співживиття загарбником і узуратором чужих прав і володіння... Після чергового гострого антиросійського випалу залиував вибух оплеків. Я обернувся. У півтемряві блищають вогнями ненависті спрямовані кудись у далечіні наелектризованим лектором сотні очей. Мені зробилось моторошно". Кінчивши опис цілого свята, назвавши доповідача несамовитим приижувачем російського імені, а виступ автора поє-

(Закінчення на стор. 21-ї)

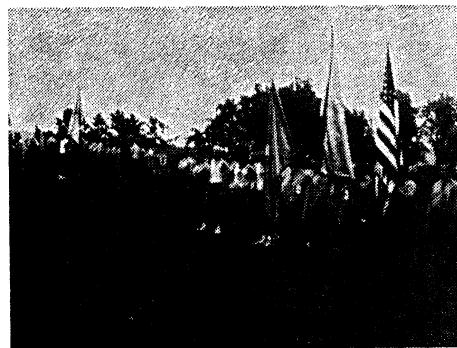

Юнодумівець Микола Сірко, Ошава

НА ТЕМИ МОЛОДІ

Іван ПИШКАЛО

ДВІ ЗУСТРІЧІ

Цьогорічна Зустріч Українців США і Канади відбулася 5-6 серпня, на відпочинковій оселі "Київ", біля Торонто. Цю зустріч влаштувала Головна Управа СУЖЕРО, зі співучастю організацій, які підтримують Державний Центр Української Народної Республіки.

У рамках зустрічі відбулась в суботу велика забава, влаштована Торонтонською філією ОДУМ. Забавлялась переважно сама молодь. У неділю вранці була відправлена капеляном ОДУМ о. прот. Дмитром Фотієм Польова Служба Божа. Співав катедральний хор під керівництвом диригента Ю. Головка. Після обіду відбулось політичне віче, на якому промовляли Улас Самчук, Семен Підгайний, Микола Приходько, Євген Пастернак, Ю. Булат, Я. Козловський та інші українські громадські діячі.

Зокрема слід відзначити добру доповідь Уласа Самчука та виступ Семена Підгайного. Не можна, натомість, похвалити виступу одного з офіційних організаторів зустрічі, який використав трибуну радше для порахунків з немилими йому особами. Для вшанування Шевченкових роковин, яким була присвячена зустріч, цей виступ не підходив ніяк.

У мистецькій частині зустрічі найактивнішу участь взяла філія ОДУМ з Ошави. Мандолінний оркестр і танковій групі ошавського Юнодуму належить шире признання за їхню працю. Молодці, ошавські одумівці; недобре тільки, що вони не передплачують і не читають "Молоду Україну"...

Найкращими точками програми треба вважати танець "Чумак" (виконував Микола Сірко), "Подільський Козачок" — Оля Бражник і М. Сірко, та декламацію "Наш Київ", продекламовану Борисом Камінським. Всі виконавці — члени Юнодуму. Взагалі, треба сказати, що як у програмі, так і в переведенні зустрічі ОДУМ відографав найвидатнішу роль. Помічалося, що багато праці приклада для зустрічі Торонтонська філія ОДУМ, під керівництвом Євгена Любченка.

А проте, подібні зустрічі минулих років були численіші й живіші. Можливо, що завинила цим разом дощева погода.

Зустріч ОДУМ-у США й Канади в Глен Спей

Живучи майже шість років близько кордонів США, мені все ж таки не приходилося побути в країні, яку прийнято вважати символом свободи в світі. А тому моя поїздка на 11 з'їзд ОДУМ у США й на зустріч ОДУМ-у США та Канади була для мене подвійно радісною. Я ж побачив вільну Америку, яка стала другою батьківщиною для наших людей, що втекли від російсько-комуністичного насилия і терору, а одночасно мав нагоду зблизька придивитись до праці одумівців.

Як відомо, в основу ОДУМ покладено боротьбу проти російського імперіалізму, боротьбу за відновлення Української Народної Республіки. Наша організація в різних країнах розвиває традиції УНР і бореться за те, щоб Україна була такою ж вільною та демократичною, як США чи Канада. Наша молодь в Україні не може сьогодні вчитись, змагатись і працювати для добра свого народу так вільно, як це може робити молодь у вільному світі. Свідчення найновішого українського втікача, 24-річного інженера Миколи Середи, найкраще це підтверджують. Також проф. д-р М. А. Клочко, який у серпні ц. р. вирішив не вертатись до СССР і залишився в Канаді, зайвий раз підтвердив, що Україна й досі перебуває в колоніальному станові, поневолена російським імперіалізмом.

У цих обставинах, на нашу молодь у вільному світіпадають особливо тяжкі завдання і зустріч ОДУМ-у США та Канади, яка відбулася 2 - 3 вересня в Глен Спей, мала виявити чи одумівська молодь усвідомляє ці завдання й чи належно їх виконує.

До Глен Спей я приїхав з головою Головної Управи ОДУМ у США Миколою Дзябенком, який зустрів мене на станції в Нью Йорку. Тут я застав уже цілий ряд своїх давніх друзів: Євгена і Аїду Федоренків, Івана Павленка з дружиною, Леоніда і Тамару Чудовських, Василя Пономаренка, Олексія Коновала, Івана Ваця з дружиною, Євгена Кальмана, Віктора Росинського, Володимира Григоренка, Антона і Ольгу Філімончуків та багато інших. Побачив я й своїх торонтонців, які приїхали на зустріч 8-ма автами. Пізніше мене познайомили з багатьма нашими читачками і читачами та кольпортерами

одумівського пресового органу "Молода Україна". Познайомився я й з членами Головної Вищоної Ради ОДУМ-у, а зокрема з працьовитою і заслуженою вихователькою Юнодуму в Філадельфії панею Бережною. Та особливо втішився я, коли мене познайомили з видатним українським публіцистом Юрієм Дивничем, який запевнив мене, що в міру можливостей співпрацюватиме з "Молодою Україною".

З'їзд розпочався молитвою, а відкрив його член ГУ ОДУМ-у Ол. Коновал.

До президії було обрано: Василь Пономаренко — голова, Євген Кальман — заступник, Галина Іваненко і Ольга Філімончук — секретарі.

По заслуханні привітань, розпочались звіти уступаючих членів Головної Управи і Центрального Комітету.

Характеристичним є те, що коли з'їзд розпочався, на залі було повно делегатів а під час звітів — делегатів поменшало. Більшість із них мабуть вперше приїхали на цю розкішну, природою обдаровану, відпочинкову оселю, якою пишається Український Робітничий Союз. Чепурні будинки в деревах, ставок серед гірської долини, ліс... Коли прийшло до звіту голови ЦК ОДУМ-у Є. Федоренка, число делегатів ще зменшилось. "Не хочу слухати делегати звіту свого голови" — шепотом промовив до мене визначний український діяч, голова Українського Робітничого Союзу п. Антін Батюк. Я сидів і спостерігав з якою увагою п. Батюк слухав кожне слово. Як приемно, що УРСоюз має таких розумних і працьовитих провідників. Чому наша молодь не бере від них прикладу?

Після вечері делегати знову сиділи на своїх місцях і розв'язалась жива дискусія, яка в основному зводилася до критики праці уступаючих членів Управи, а зокрема пожвавлення праці на майбутній рік. Та чи можна серйозно дискутувати над звітами, яких більшість делегатів не чула?

До складу нової Головної Управи вибрано наступних осіб: Антін Філімончук — голова, Мар'яна Приходько — секретар, Іван Стойко — перший заступник та орг-референт, Дмитро Наливайко — скарбник, Леонід Чудовський — культурно-освітній референт, Олексій Коновал — референт юнацтва, Роман Лисняк — референт преси й інформації, Іван Свириденко і Віра Лукаш — члени управи.

До складу Центрального Комітету ввійшли: Євген Федоренко — голова, Микола Дзябенко — секретар, Іван Павленко — референт юнацтва і Василь Пономаренко — референт зовнішніх зв'язків.

З'їзд хоч і розпочався з великим запізненням, пройшов за сучасним стандартом добре. Голова президії вив'язався зі своїх завдань повністю.

Цього ж самого дня, увечорі, відбулась чудова забава на якій було присутніх понад 500 осіб. Грала прекрасна оркестра під керівництвом Йосипа Гірняка. Виступали танцюристи з Філадельфії, Ньюарку, Чікаго.

Мабуть найцікавішою точкою забави було вибрання королеви ОДУМ-у США на 1961/62 р. Не одній філії, а їх було десь біля п'ятнадцяти, хотілося, щоб королеву мати при своїй філії. Я й сам на себе сердитий, що не взяв повного списку кандидаток, щоб їх всіх перечислити. Пригадую, що їх, цих хороших і мілких дівчат, було більше десятка. Вся церемонія відбулась гарно, і скромно. А коли жюрі проголосило, що мусить ще устійнити між собою деякі деталі і вислід проголосять за півгодини, я зауважив, що публіка була незадоволена. Вона вже хотіла бачити королеву. Рівно за півгодини королеву було викликано. Королевою стала панна Віра Лукаш, активна працівниця Чікагської філії, яка одночасно є членом Портланської філії, де живуть її батьки. Панна Лукаш (фото якої є на першій сторінці) є студенткою одного із чікагських університетів. Свій вільний час від науки вона присвячує праці ОДУМ-у (наступного року буде виховницею Юного ОДУМ-у в Чікаго), допомагає приєднувати передплатників "Молодої України" і жваво цікавиться українським життям. І ці риси кожної кандидатки, брались під увагу жюрі.

**

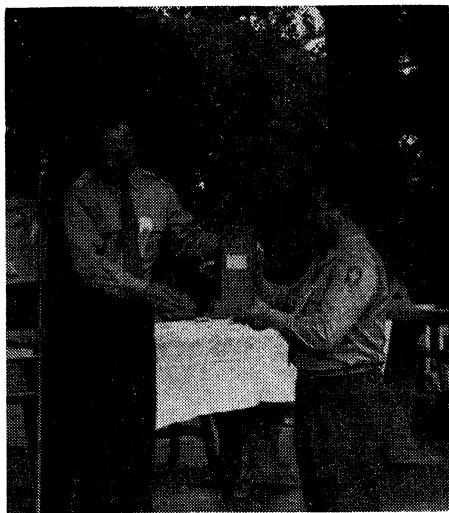
У неділю, після Служби Божої, розпочалась зустріч дефілядою філій ОДУМ-у і Юного ОДУМ-у США. В дефіляді взяла участь і Торонтонська філія. Дефілядою керував член ЦК Іван Павленко.

Офіційну частину відкрив Євген Федоренко, вітаючи членство і гостей з урочистим святом — Сотими Роковинами Тараса Г. Шевченка. З привітом від Українського Робітничого Союзу виступив п. Батюк, який закликав молодь більше цікавитись українським життям, бо в скорому часі молодь має перебрати працю в свої руки від старших. Закликав вступати в члени УРС та своєю працею зберегти надбання й значення цієї організації.

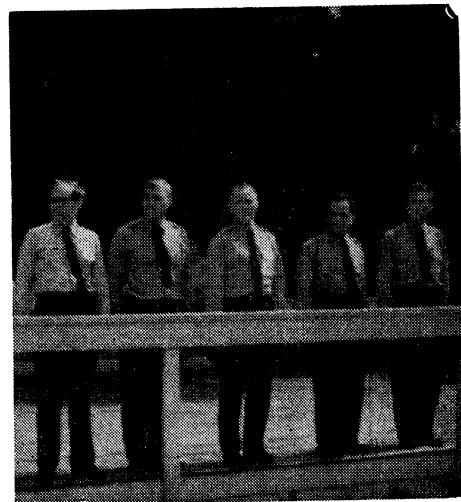
З доповіддю виступив ред. Ю. Дивнич, який говорив виключно про молодечі роки життя і діяльності Т. Шевченка. Другу доповідь, на тему ОДУМ-у, виголосив Юрій Мартинюк.

Після доповідів розпочалась мистецька частина і спортивні змагання. Мистецьку програму, через дош, довелось перенести до залі.

Танцювальна група з Філадельфійської філії виконала в'язанку народніх танців. Найкраще виконували Валя Бережна і Славко Гаврищук. З Трентонської філії Галина Івахненко прочитала "Лист від Мохамеда" — віршовану критику на поодиноких членів Головної Управи і філій.

ЗЛІВА: Голова ЦК ОДУМ-у
С. Федоренко приймає б'юст
Симона Петлюри.

Члени ЦК ОДУМ-у М. Дзябенко, О. Юхименко, Є. Федоренко, І. Пишако, М. Лебединський, — приймають дефіляду філій.

Ньюаркська філія — Люба Котляр і Михайло Семенко, виконали танець "Козачок". З новозаснованої філії в Бріджпорт Ніна Скаун заграла на піано вальс Шопена. Квінтет Чікагської філії (Стефа Ковальчук, Марія Шкребець, Марія Пилипенко, Галина Бойко і Віра Тарасенко) виконали дві пісні: "Ішов козак потайком" і "Калиночка", а на прохання слухачів — "Стрілася на полі". Танцювальна група з Чікаго виконала "Гопак" і "Козак". Галина Трохименко і Євген Богуславський виконали дві пісні: "За річкою, за Дунаєм" та "Ой ти дівчино", — з Клівлендської філії. Гуморист Гриць Мотика прочитав свою гумореску "ОДУМ та його управа". Гумореска вийшла досить доброю та дотепною.

Під час зустрічі Ньюаркська філія одержала від ГУ переходовий бюст Симона Петлюри й була визнана найкращою філією минулого року. Бюст

було вручено голові філії Вікторові Росинському.

У спортивних змаганнях за чашу між філіями Клівленду, Трентону, Баффало і Торонта, дружина Торонтонської філії здобула на один пункт більше ніж Баффало, все ж таки, чаші додому не привезла. Рішальна гра відбудеться в скорому часі. Існують підстави вірити в те, що Торонто остаточно виграє з Баффало, бо ж глядачам ще мабуть і посьогодні вчуваються звуки перелицьованої пісні торонтян "Наші хлопці як соколи... Вони Вас поб'ють і додому із собою чашу заберуть".

Треба жаліти, що через віддаленість місця зустрічі від більших скupчень української еміграції, старше громадянство не мало змоги побачити й почути організовану нашу демократичну молодь в її осягах та недостатках.

Про ОДУМ в Австралії й ще дещо...

Сот. А. Жуківський

ОРГАНІЗАЦІЇ МОЛОДІ

З великим зацікавленням слідкував я за розпочатою на сторінках української преси в Австралії дискусією на тему молодечих організацій і дивувався, що взагалі дискусія такого роду є можлива. Мені здається, що ніколи так, як сьогодні, не підходить до нашої дійсності приказка: "Чи ж варто плекати троянді, коли палають ліси?"...

Наша молодь в цілому наражена на безпощадну денационалізацію. Вона, як закон, не цікавиться українським життям, навіть від нього відрониться. Великий відсоток молоді приймає за свої не позитивні риси місцевої спільноти, але власне її негативи. Старання наших громадських

організацій продовжити своє існування рятуванням біологічної субстанції української сільноти натрапляють на величезні перешкоди. Великий відсоток доросту, що покінчили навіть 7 клас українських "зразкових" шкіл, не вміють висловитися як слід українською мовою. Дуже невеликий відсоток читає українські книжки, відповідні змістом до віку дітей (а ті, що читають, роблять це переважно під примусом). Ми ж, замість того, щоб зібратись і, спільно обміркувавши загрозливий стан, знайти шлях до покращання цього стану, починаємо дискусію на тему, яка організація є **гірша** від другої.

Ми стараємося вишукувати слабі сторінки в своїх "противників" не для того, щоб їх виправляти, але, щоб тикнути пальцем із насолодою заявiti, "бачте, які Ви погані!" Трагічним є те, що ми так докладно примінююмо в житті євангельську притчу про "скалку в оці брата свого".

Я може не забирав би слова в цій дискусії (бо не вважаю її ані трохи конструктивною), коли б один з дискутантів не покликався на мене персонально і не приписав мені думки, якої я ніколи не висказав. Будучи пов'язаним все своє життя з молодечими організаціями, я хочу сказати свою думку, збираючи в одно ціле дві дискусії: дискусію Пласт-СУМ (ведену конспіративно, без подавання імен організацій) і ОДУМ та ін-

ші організації. Відносно двох активних молодечих організацій Пласт і СУМ я неоднократно висловлювався на сторінках преси, як провідник Пласти і як громадянин. Щоб читачам іще раз пригадати мої погляди на ці справи, повторюю зміст моїх думок:

1. Вважаю, що обидві організації стремлять до виховання молоді в українському національному дусі, примінюючи до того свої власні програми.

2. Пласт, базуючись на досвіді світового скавтінгу, звертає увагу на виховання характеру одиниці, ставлячи однаке як передумову любов до Бога і України. За 50 літ своєї праці Пласт поповнив лави працівників всіх ділянок українського життя своїм членством.

3. СУМ, базуючись на традиціях Спілки Української Молоді, ставить перед собою дуже відповідальне завдання, а саме національне виховання як найширших кругів української молоді і робить це з повним успіхом.

4. Співпраця між тими організаціями залежить виключно від особистих прикмет поодиноких людей і назагал проходить як змагання показати свою вартість. Не було випадків масового "перетягання" членства одної організації до другої, що є доказом, що молодь вибирає собі середовище відповідне до її уподобань.

5. Було б важко приписати одній чи другій організації перевагу вартостей і старатись доручити чи роздіти, до якої саме молодь мала б вступати, бо принадлежність до кожної з них є запорукою, що дитина, чи молода людина перебуває в українському середовищі.

Я нераз висловлював в приватних розмовах побоювання за вартість проводу молодечих організацій. Знайочи з власного досвіду, якою складеною є справа кермування організацією молоді, я дуже обережно підходив і підходжу до тих, хто стоїть у проводі молодечої організації. Одначе проблема провідників-виховників завжди була і мабуть завжди буде основною болічкою кожної (не лише української) організації молоді. Труднощі в цій ділянці має так само Пласт, як і СУМ і що тими труднощами бореться. Не вистачить переводити вишкіл виховників, треба знайти людей, що люблять, розуміють та цінять молодь, а знайти людей, що мають ці три прикмети,

є досить важко. Тим пояснити мусимо всякі недоліки, які молодечі організації мають.

Власне це останнє ствердження пов'язується безпосередньо з другою частиною дискусії—питанням ОДУМ. Декілька років тому "спонтанно" зродилася ця організація і клітини її постали в усіх місцевостях, де лише активно жила українська спільнота. Членство ОДУМ рекрутувалося (на жаль!) лише з одної частини нашої спільноти, нової підрядянської еміграції, а провід, чи так би сказати, ідейне керівництво, перебрала лише одна політична група — УРДП. Коли в рядах УРДП виринув конфлікт на базі хвильовизму і увага всього активу партії була присвячена черговій "чистці", справою ОДУМ перестали цікавитись і ОДУМ на багатьох теренах а в Австралії, здається, у всіх осередках) завмер.

В ім'я чого прийшла нагла потреба знову відродити ту організацію, я особисто не знаю, але складається враження, що є нагла потреба поновлення кадрів старіючих сьогодні політичних партій. Явище само по собі зрозуміле і цілком закономірне..

Коли поглянемо сьогодні на склад австралійської національної ліги молоді, то бачимо, що членами її є організації доросту всяких політичних партій. Близкучим для нас прикладом може бути МУН (Молоді Українські Націоналісти) в Канаді, що "неофіційно" об'єднують доріст ОУН на тому терені.

Неприроднім однаке явищем є те, що маючи намір "відродити" цю організацію на нашому терені, адвокати ОДУМ стараються, неначе той вовк з ягнятком, знайти неіснуючі причини, що оправдали б їх діло. Таких причин очевидно немає, бо як вище сказано, Пласт чи СУМ є виховними організаціями, що виховують дітвору і молодь в патріотичному українському дусі. Коли закинути СУМ, що вона є всеціло під впливом ЗЧ ОУН, то треба широ признатись, що ОДУМ має бути цілковито під впливом УРДП (искравий приклад "муринської" моралі: гріх, коли хтось вкрав мою корову, — добре діло, коли я вкрав комусь корову). Важко вимагати, щоб прихильники ЗЧ ОУН, які є в проводі СУМ, виховували кадри для Т-ва Сприяння УНРади, чи для УРДП і нормальна людина ім того не буде брати за зло. Так само, мабуть, ніхто не вимагатиме від п. Кордовського чи п. Онуфрієнка, щоб вони виховували

нарибок для ОУН. Але при чому тут на милість Божу, гучна назва Демократична Українська Молодь?! Чи це на те, щоб підкреслити її демократичність, чи щоб підкреслити недемократичність Пласти чи СУМ? Ясно виходить зі змісту дискусії, що це те друге і я вважаю таке ставлення справи нечесною грою. Бо ж так СУМ як і Пласт у своїй організаційній схемі є абсолютно демократичні — не менше в кожному разі ніж УРДП.

Мені здається, що п. Онуфрієнко, даючи дефініцію, що таке українська демократична молодь, говорить про речі, яких сам аж ніяк собі не усвідомлює і тим може наробити власне українській молоді величезні шкоди. Один австралійський дипломат виразився так про Карла Маркса: "Нещасний чоловік — написав книжку про те, чого сам ніколи не мав і тим наробив в світі великої школи". Я, очевидно, дуже далекий від того, щоб порівнювати п. Онуфрієнка до Карла Маркса (Карл Маркс різнився від нього не лише бородою... але аналогію тут можна таки провести).

Мені відомо зі слів бувшого голови ОДУМ в Сіднеї, п. Котка, що п. Онуфрієнко був почесним членом ОДУМ в 1954 році, коли осередок ОДУМ був заснований в Сіднеї. Де є наслідки того почесного членства за сім років? Де є та "демократична молодь", яку п. Онуфрієнко помагав виховувати? Коли б в лавах УРДП, чи інших політичних партій, що на кожному кроці підкреслюють свою демократичність (неначе хтось її за-передчує!), були люди, що справді люблять, цікавляться і цінять молодь, напевно організація не припинила б своєї діяльності, а розвивалася б так само, як Пласт чи СУМ. Якими ж силами думають тепер провідники УРДП відродити ту організацію? Яку виховну програму думають дати молоді? Хто з них знає, як до молоді підійти?

Щоб могти відповісти на ці питання, треба в першу чергу поцікавитись молоддю, пізнати її зацікавлення, характер і психологію, з'ясувати собі той величезний тягар, що спадає на плечі провідника молодечої організації. Однаке, як видно, учасники дискусії на тему молодечих організацій не здають собі з того справи. Мені прийшлося раз зустрітися віч на віч з проявом подібної акції. Створена для місцевих потреб організація молоді вибирає свій провід. Головою є молода дівчина, що

ніколи досі нікуди не належала (може тому, що всі організації є "недемократичні"). Очевидно (по "демократичному") голова не має нічого до говорення, керують організацією інші люди, але також недовірчі. І мені було прикро і страшно бачити, як ті нещасні "провідники" не вміли заповнити програми навіть одних товариських сходин, не кажучи вже про план праці, і з якою насолодою вони пописувались своєю англійською мовою перед українською дітворою. Такого все ж таки ані в "фашистських", ані в "скобівських" організаціях не буває... Доки активність політичних сект обмежується до обпліювання самих себе — ми можемо лише знизити плечима. Але коли політичні сектанти бундючо простягають руку по найдорожчий скарб української нації — по молодь — то ми мусимо також сказати слово. Кажу ми, бо говорю в імені тих, які посвятили себе праці серед української молоді і які не вагаються брати на себе відповідальність за ту працю перед українською спільнотою. Ви відповідальності на себе не берете, бо вже дали доказ того, як ставитесь до молодечої організації (ОДУМ 1954 р.). Нам не страшно Вашої конкуренції, бо маємо за собою довгий досвід. Нам страшно за ту молодь, яку Ви збаламутите, затроїте ненавистю до своїх братів і покинете. І для того я пишу ці слова.

На закінчення хочу вияснити приписану мені думку, неначе "...Пласт займається молодю до 18 років і його завдання, відповідно до гасла СКОБ, тобто справою суспільних і політичних навичків для громадянства майбутньої української демократичної республіки Пласт не займається"...

Подібних думок ані я, ані, на скільки мені відомо, ніхто з інших пластових провідників не висловлював.

Навпаки! Пласт має за ціль виховання характерних громадян Української Держави, і з повною відповідальністю за свої слова можу ствер-

дити, що за 50 років свого існування це завдання успішно виконував.

Ми не прив'язуємо ваги до партійних програм, бо вважаємо, що сьогоднішні "політичні" партії є явищем в нашому національному організмі нездоровим і цілком не є виavом поглядів українського еміграційного суспільства.

Однаке навіть таке становище Пласти не означає, що Пласт поборює політичні партії. Пласт, як організація, стоїть цілковито останньою політичних партій, а своїм членам, що осягли вік 18 років, дає змогу вибрати політичне середовище, яке ім відповідає. Ми є переконані, що характерна людина внесе в кожне політичне середовище духа лицарства, чесної гри і дійсного патріотизму, що ідею України поставить завжди перед ідеєю якої б то не було партії...

Василь ОНУФРІЕНКО

ВІДНОВЛЕННЯ ОДУМУ В АВСТРАЛІЇ

На останньому з'їзді делегатів Товариств сприяння УНРаді в Мелбурні досить багато часу було присвячено справі відновлення діяльності ОДУМу, організації, яка з різних причин припинила свою працю в Австралії. Із з'їзду це питання переліило на сторінки газет — "Вільної думки" й "Українець в Австралії", після того, коли кореспондент "Вільної думки" звернувся в листі до цієї газети з побажанням, щоб хтось йому вияснів, що таке українська демократична молодь.

Я написав відповідь на його листа в газету "Українець в Австралії", а А. Кордовський — до "Вільної думки". Ми, скільки вважали потрібним, вияснили, що таке — українська демократична молодь. Це молодь, яка поділяє ідеї демократизму взагалі, а в питаннях української визвольної політики — поділяє ідеї УНР, цебто вважає ідею відновлення Ук-

райнської Народної Республіки з демократичним устроєм у ній єдино правильною ідеєю. Ми також, скільки можна було, вияснили потребу відновлення ОДУМу.

Мелбурнський кореспондент на цьому не заспокоївся і знову в листі до "Вільної думки" поставив перед нами питання: від слів — до діла. І він має цілковиту рацію, ставлячи перед нами питання саме так: менше говоріть, а більше робіть діла. Не балакайте про відновлення ОДУМу, а відновлюйте, тому, що молодь чимдалі денаціоналізується, відривається від українського середовища.

Закид нам цілком справедливий. Справді, ми багато балакаємо, а мало робимо.

Зате цілком дивним вигуком в обговоренні цієї справи став голос А. Жуківського, одного з провідних діячів Пласти в Австралії. Він разомахнувся аж на цілу сторінку в часописі "Вільна думка" (число за 10 вересня), виливши відро такої смердючої води, яку немов спеціально зберігав для цієї нагоди, для обговорення проблеми демократичної молоді. Взагалі А. Жуківському не подобається навіть слово "демократія". Як сам він признається в кінці статті, що "вічні повторювання прикметника демократичний, такі модні в нашій сучасній термінології, звучать для нас дещо фальшиво; вони занадто вже співзвучні зі знаними термінами: найдемократичніша конституція, демократична республіка (німецька), народна демократія і т. п."

Якщо взяти під увагу, що термін "націоналізм" в А. Жуківського, мабуть, таки не співзвучний із термінами "нацизм" і "націонал-соціалізм", бо себе він радо називає націоналістом, то можна з цього уявити ту ідейну площину, на якій він стоїть, можна уявити, якими мірками він мірить, коли позичає й коли віддає...

Я наведу витяги з статті А. Жуківського, щоб показати, якого "приятеля" ідея відновлення діяльності ОДУМу в Австралії собі придбала.

ЦІКАВА ЛІТЕРАТУРНА НОВИНКА

Вже вийшла з друку нова книжка гуморесок

Свирида Ломачки

під назвою

ЛЮБОВ ДО БЛИЖНЬОГО

Книжка складається з 12 тематично пов'язаних оповідань:

Арс, магна арс; Фейлетон про ніщо — ("Джаланіта"); Ди-

вовижності отця Акакія; Пращання з Мартою; Побратим по квартирі Півень; Любов до близького; Гіпортрофічна куртуазія; Пророк; Туга за казкою; Дентистична історія; Знайомство зобов'язує; Думки на дозвілі.

Передмова, обкладинка та ілюстрації — М. Левицького 124 стор.

Ціна: \$2.00

Замовляти у редакції "Молода Україна"

"Декілька років тому "спонтанно" зродилася ця організація і клітини її постали в усіх місцевостях, де лише активно жила українська спільнота. Членство ОДУМ рекрутувалося (на жаль!) лише з однієї частини нашої спільноти, нової підрядянської еміграції, а провід, чи так би сказати, ідейне керівництво, перебрала лише одна політична група — УРДП. Коли в рядах УРДП виринув конфлікт на базі хвильовизму і увага всього активу партії була присвячена черговій "чистці", справою ОДУМ перестали цікавитись і ОДУМ на багатьох теренах (а в Австралії, здається, у всіх осередках) завмер.

В ім'я чого прийшла нагла потреба знову відродити ту організацію, я особисто не знаю, але складається враження, що є нагла потреба поповнення кадрів старіючих сьогодні політичних партій".

Отже, можна бачити, як людина береться судити те, про що не має чіткої уяви. ОДУМ, як відомо, заснований не декілька років тому, а більше десяти років тому. Орган ОДУМу "Молода Україна" вже вступив у свій 11 рік. Членство не рекрутується до ОДУМу, бо демократичні організації не мають звички рекрутувати членів. Конфлікту на базі хвильовизму в УРДП ніколи не було. В тому, що в деяких теренах діяльність ОДУМу завмерла, були інші причини, а не відтягнення уваги активу УРДП іншими справами.

Якщо справді виникла нагла потреба поповнити кадри старіючих політичних партій, і для цього відновлюється в деяких теренах діяльність ОДУМу, то виходить, що цією організацією керує не УРДП, а або всі демократичні партії разом, або ні одна з них, бож не може бути, щоб шляхом відновлення ОДУМу УРДП... поповнювала кадри і інших політичних партій.

Далі А. Жуківський думає таким способом:

"Важко вимагати, щоб прихильники ЗЧ ОУН, які є в проводі СУМ, виховували кадри для Т-ва сприяння УНРаді, чи для УРДП і нормальна людина ім того не буде брати за зло. Так само, мабуть, ніхто не вимагатиме від п. Кордовського чи п. Онуфрієнка, щоб вони виховували нарибок для ОУН. Але при чому тут, на милість Божу, гучна назва Демократична Українська Молодь? Чи це на те, щоб підкреслити її демократичність, чи щоб підкреслити недемократичність Пласти чи СУМ? Ясно виходить зі змісту дискусії,

що це є те друге і я вважаю таке ставлення справи нечесною грою. Бож так СУМ, як і Пласт у своїй організаційній схемі є абсолютно демократичні — не менше в кожному разі, ніж УРДП".

З цього мудрування не розбереш, чому А. Жуківському треба гніватися від того, що відновляє чи відновлюватиме свою діяльність ОДУМ в Австралії. Як нормальна людина, він виправдує те, що різні середовища мають право підготовляти свою зміну. Про що ж тоді мова? І з другого боку, якщо Пласт і СУМ демократичні "в своїй організаційній схемі", то чому ім боятися того, що частина молоді називає себе демократичною молоддю?

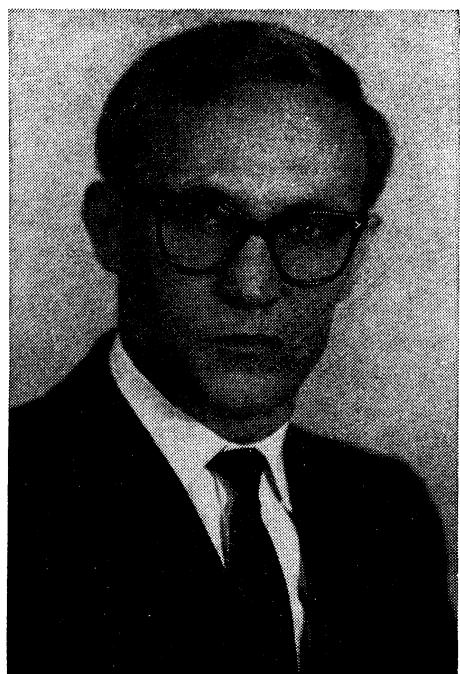
Справа в тому, що А. Жуківський розуміє демократизм типово по-націоналістичному (разом з тим — по-совєтському): демократизм полягає, мовляв, у тому, що організація демократична — "в своїй організаційній схемі". Таку "мудрість" я чув колись від іншого націоналіста — Я. Логина. Згідно з цією "мудрістю" демократичною можна вважати першу-ліпшу зграю злодіїв, в якій вільно обирається провід. Згідно з цією "мудрістю" демократами можна вважати комуністів, тому що в них в великій мірі зберігається демократизм "в організаційній схемі". Що ця партія сидить на спині всього народу — байдуже, аби дотримана була демократичність організаційної схеми!

Наскільки людина може зайти в своїй засліплений ненависті до ідей демократизму і наскільки боїться відверто признатися в цьому, підшиваючись і собі під демократизм демократичністю... "організаційної схеми"!..

Те, що партія не визнає нікого, крім себе, що партія вважає себе речником усього народу, а всіх інших — за ніщо, те, що партія не-похітно стоїть на ідеях вождизму, на ідеях однопартійної диктатури, — це все нічого, аби лише був збережений демократизм "організаційної схеми".

Це розуміння демократизму не зашкодило А. Жуківському, однак, стати в позу ментора і пророкти наступні громи і блискавки на адресу А. Кордовського і мою:

"Мені здається, що п. Онуфрієнко, даючи дефініцію, що це таке українська демократична молодь, говорить про речі, яких сам аж ніяк не усвідомлює і тим може наробити

Новообраний секретар ЦК ОДУМ —
М. Дзябенко

власне українській молоді величезної шкоди"...

Ось як у своїй статті "Що таке українська демократична молодь" ("Українець в Австралії" ч. 16, 6. 8. 191) я писав про те, чого, за словами А. Жуківського, "сам аж ніяк собі не усвідомлюю":

"Це молодь, яка визнає основою ладу в державі демократичний устрій. Не однопартійну систему — владу партії комуністичної чи якоїсь нацистської, а систему, при якій народ з кількох партій вибирає вільним голосуванням таку, яка найбільше відповідає його економічним та духовим стремлінням.

Це молодь, яка вважає, що всі політичні партії мають право на існування, бо немає такої однієї партії, яка задовольняла б усіх без винятку.

Це молодь, яка вважає, що кожна людина має право висловити свої погляди на важливі життєві проблеми, це бото стоїть на засадах свободи слова, думки, віровизнання, свободи преси, радіо тощо.

Щождо української демократичної молоді на еміграції, — то це молодь, яка стоїть на засаді відбудови української демократичної незалежної держави, — Української Народної Республіки.

СУМ на Україні стояв саме на цих засадах, бо зродився під духовим і практичним проводом славних діячів українського державного відродження. Тому духовим і фак-

Новообраний голова ГУ ОДУМ у СПА — А. Філімончук

тичним спадкоємцем СУМу на Україні є ОДУМ (Об'єднання Демократичної Української Молоді) на еміграції, бо ОДУМ недвозначно, без крутістю заявив про свою ідеологічну базу — українська демократична держава, ні від кого незалежна".

Читачі самі можуть зробити висновок, хто з нас належно розуміє, що таке демократія і демократична молодь, я, чи А. Жуківський.

Присвятив я стільки уваги випадкові проти ідеї відновлення ОДУМу в Австралії з боку А. Жуківського тому, що він говорить "в імені тих, які посвятили себе праці серед української молоді", цебто від імені виховників і Пласти й СУМ в Австралії.

Що проглядає з усього цього такого ж патетичного, як і неповажного виступу, — це страх не за молодь, а страх, що ОДУМ може знову почати свою діяльність в Австралії. В Мелборні вже засновано студійний клуб молоді, ініціаторами якого — діти провідних діячів УНРадівського руху, при чому не уердепівці, а всі дружно, гуртом — прихильники різних політичних партій. Робляться заходи для цього в Сіднеї, при чому, знову, не лише членами УРДП, а людьми різних політичних переконань. Варто згадати, що одним з ініціаторів справи відновлення праці ОДУМу є д-р І. Рибчин, голова Представництва ВО УНРади. Отже, лякання громадянства молоді уердепівським "чортом", що ніби збирається володіти ОДУМом, — це просто безвідповідальна балаканица.

А коли взяти під увагу, що А. Жуківський, з одного боку, виправдує підготування кадрів окремими політичними середовищами (ЗЧ ОУН), а з другого боку не любить, коли б це робила інша партія (УРДП) чи навіть цілий блок демократичних політичних партій, то на всі інші його аргументи поважно дивитися — просто гріх, і я б ніколи не брався дискутувати з ним одним, коли б він не виступив, щоправда, без ніякого на те упноваження, від імені виховників молоді.

Якщо справді не страшно конкуренції з боку ОДУМ в Австралії, то навіщо стільки галасу? Справа в тому, що цієї конкуренції таки страшно. Декому страшно, що молодь в цій організації довідається правду про наші визвольні змагання, про наших справжніх героїв-лицарів, про справжні, а не фальшиві ідеали, які вибирає український народ... Перед молоддю все це старанно приховується. Молодь чує час від часу про чотири Універсали, зате не чує про них, хто ці Універсали творив. Поряд із героями національними молоді підсовуються також націоналістичні партійні головачі, щоб у цій масі дрібних людей загубилися люди велики, щоб молодь утратила чи взагалі не мала на все життя почуття пропорції в оцінці національно-визвольних і державно-творчих вартостей, щоб молодь крутилася по еміграційних партійних закапелках, або взагалі вміла лише в'язати вузли, зате не ставала навколо того українського самостійницького прапора, навколо якого вона мусила б гуртуватися, — навколо прапора УНР. Бож можна поставити питання руба: скільки з рядів Пласти стало останніми десятиріччями демократичних діячів, і якщо хтось таки став, у якій мірі свій вихід на чесну дорогу він мусить завдячувати своїм виховникам?

Відновлення діяльності ОДУМу в Австралії наткнеться на чималі труднощі. Не тому що збоків почнеться штрикання іржавими швайками та обливання помиями, подібними до продукції А. Жуківського. А тому, що виховання молоді в специфічних умовах, у яких ми живемо, — це проблема цілком нова, проблема, для розв'язки якої немає в нас достатнього емпіричного матеріалу. Не зважаючи на довголітні традиції, великий досвід, цілий арсенал бучної обрядовості, Пласт сьогодні в Австралії стоїть перед великими труднощами: що дати молоді?

Найголовніша річ та, що молодь віком 14-18 років не розуміє української мови. З цим треба рахуватися. Нещодавно мені довелося робити доповідь на тему "Живий Шевченко". Доповідь була ілюстрована діяпозитивами з життя Шевченка. Говорив я якомога найпростішою мовою, і вже через якийсь час пластила молода, що була на доповіді, порозходилася геть. Я й не осуджаю її за це: вона не розуміла мови, для неї потрібно було перекладача. Діти 12-16 років всюди говорять, коли лише ніхто не слідкує, англійською мовою. Значить, вони думають не українською мовою, а мовою чужою. Всі шкільні програми, всі старі рецепти на виховання молоді, ввесь попередній досвід б'ється об стіну нових обставин.

А завдання стоїть перед політичною еміграцією: виховати врешті решт хоча трохи політичних кадрів. Бож вузли в'язати та ходити в коротких штанцях діти навчаться і в Советському Союзі — це мудрість невелика. Громадсько-політичні, культурні діячі, свідомі патріоти-демократи — ось що там буде потрібне! Затурканих нежиттєвими, фальшивими догмами та навчених вихвальяти всемудрих непомильних вождів там знайдеться досить і без нашої допомоги. Тих, що не вміють думати власними головами, а лише по-півнячому кукурікають та люблять паради й одностороні, вцільковані близкітками та побрязкальцями, — знайдеться з Советському Союзі міх із горою. Але хто ім принесе знання правди, любов до свободи, до демократизму? Це може зробити також молодь, що виросте на еміграції...

Як би, однак, не було, — в Сіднеї вже проходить підготовка для відновлення осередку ОДУМу. Беруться за цю працю не самі уердепівці, а люди різних політичних переконань. Серед ідейних провідників для молоді буде один з визначних наших учених, педагог д-р І. Рибчин, голова Представництва ВО УНРади, людина, перед якою не склониться лише голова закукуріченого неука. Серед ідейних провідників осередку будуть люди з усіх закутків України.

Що буде зроблено — побачимо. Покищо ж іде підготовка до праці, праці поважної, бо обставини для неї зовсім не ті, що були 10 років тому, бо й завдання також не ті, що їх мають перед собою існуючі

молодечі організації. Одне з головних завдань — виховати зміну українській демократії, кадри для демократичної України.

Я ДАЛЬШЕ СПАТИ НЕ МОЖУ

Я й далі спати не можу, одурманений звуками і пахощами неосягнених висот і далин (читай "УВА", 6. 8. 61, ч. 16 (106), стор. 3), щоб із них часом не покотитися додолу...

Я живу в Австралії, тому й говорю про неї. Якраз тут я не бачу зі сторони українських демократів, не то що тієї національно-виховної праці над молоддю, але навіть намагань у тому напрямку. Духовим спадкоємцем СУМ-у є вся українська молодь, якими шляхами вона не маршувала б до своєї державності, готова до найвищої жертви віддати своє найцінніше життя за Україну.

Ви, Пане Онуфрієнко, — про диктатуру, а я — про денационалізацію. Ви боїтесь, що, борони Боже, СУМ виховує диктаторів для України, а я боюся, що СУМ не є в силі зорганізувати усю нашу молодь, щоб охороняти її від денационалізації та виривати її від страшних, погубних впливів всесвітового наступу на душу дитини.

Хто з нас не має дітей та не розуміє і не має в серці чудового клича "Бог і Батьківщина" і сам ніколи не належав до якоїсь організації молоді, не жив її обрядовістю, не повинувався її законам, не підпорядковувався нею обраному проводові й керівництву, не маршував у її рядах, не співав із нею українських пісень, не переживав із нею піднесених хвилин, не болів національним горем і не боровся в рядах Петлюри, ОУН чи УПА, — той, хоч із практичним розумом, але без посвяти й любови та браку ідеї, ніколи не буде для неї працювати.

Останній З'їзд ТоСУНР не відкрив Америки в тому, що треба організувати ОДУМ. Про це давно говорять. З'їзд, натомість, відкрив, що фракції УНРади в Австралії завалили ОУМ, щоб не був нікому прибудівкою.

Дайте відповідь, чому українські демократи довели до розв'язання УНРади?

Я читав спомини Ів. Багряного про його зустрічі з тими українцями (це було в Карпатах), які тепер органі-

зовують СУМ, але він нічого злого не писав про цих "поганих" націоналістів, але навпаки.

Чи розсварені українські демократи в Австралії є спроможні організувати й провадити тут ОДУМ? Чи вони є в стані надихнути молодь палкою любов'ю до Бога й України, жити поривом до височин і творити для неї? Дайте відповідь. Ні, то замало; покажіть **прикладом!**.

Я далі спати не можу і так довго не буду мати спокійного сну, аж поки ви, уердепівці й інші демократи не зорганізуете ОДУМ в Австралії! Молодь є, але де ви, демократи!?

Ярослав Булка

ВІД РЕДАКЦІЙ:

Ми навели довші витяги з дискусії, яка разгорілася на сторінках української преси ("Вільна Думка", Українець в Австралії", "Українські Вісти") навколо ОДУМ.

"Молода Україна" радо надрукувала б статті А. Жуківського і В. Онуфрієнка цілістю, на жаль, ці статті надто довгі й місцями дуже лайливі.

Зокрема в статті А. Жуківського було чимало дивних і безвідповідальних випадків проти всієї української з-підсоветської еміграції, що їх нам соромно було б повторювати на сторінках "Молодої України". Ми цілковито згідні з твердженням А. Жуківського, що справа кермування молодечкою організацією є надзвичайно складна й що "політичні сектанти не повинні простягати руку по найдорожчий скарб української нації, — по молодь".

Нам тільки жаль, що після його статті, ми й самого п. Жуківського мусимо зарахувати до категорії політичних сектантів з ОУН полк. А. Мельника. Нам жаль, бо вважаємо, що український Пласт в Австралії заслужив на кращого провідника... Про своїх демократичних сектантів не згадуємо. Нашу думку про них досить точно, хоч не досить ясно, висловив незнайомий нам Я. Булка.

ЯК ДОБИРАТИ СПІВРОБІТНИКІВ

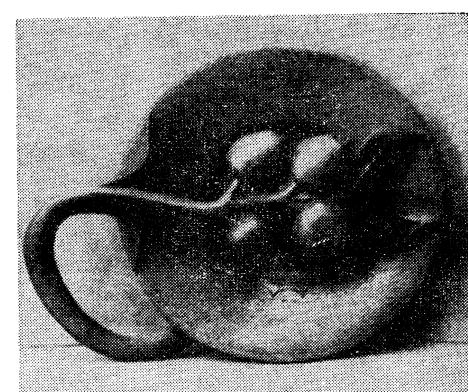
Колишній шеф штабу німецької армії ген. Гаммерштайн висловився в цій справі так: "Я ділю мої старшин на такі категорії: розумні, дурні, рухливі і лініві. Кожний старшина має принаймні дві з цих прікмет. Розумні й рухливі надаються на високі пости. Добре можна вико-

ристати теж дурних і лінівих. Найвідповідальніші командні пости я резервує для тих, що розумні й лініві, бо вони згарячу не зроблять дурниці. Зате рухливі й дурні є справжньою небезпекою і іх слід усувати зразу."

ДЕКАЛОГ НЕДОВОЛЕНИХ ЧЛЕНІВ

1. Пам'ятайте, що завжди легше критикувати, ніж самому робити.
2. Не приходьте на збори, або приходьте зі спізненням.
3. Не дозволяйте, щоб вас вибрали до керівних органів, але вдавайте ображених, коли ніхто не поставить вашу кандидатуру.
4. Не прислухайтесь до порядку нарад, щоб могли пізніше жалітися, що ніхто й ніколи не казав вам, що саме належить робити.
5. Коли Голова запитує вашу думку в якісь важливій справі, — обов'язково мовчіть, а опісля говоріть кожному, як треба було зробити.
6. Погоджуйтесь зі всім, що говорять на зборах, а після зборів голосно протестуйте проти всіх рішень.
7. Голосуйте за всі резолюції, а опісля робіть протилежне.
8. Якщо деякі члени надто активні й виконують декілька функцій, — нарікайте, що організацію опанувала партійна "кліка".
9. Використовуйте все, що організація може вам дати та не давайте нічого організації.
10. Коли до вас звернулися в справах членської вкладки чи передплати, — кричіть про диктатуру й загрозіть негайним виходом з організації.

Якщо будете строго сповнити всі точки цього декалогу, то причин до невдоволення вам не забракне ніколи.

С. РОМАНОВИЧ

ПРИРОДНИЙ ТАЛАНТ

(Про різьбарські праці Ю. Ступая)

Цього року мистець-різьбар Ю. Ступай, що проживає в Сконторпі (Англія), зовсім непомітно для української громадськості відзначив 65-ти роковини свого народження.

Не зважаючи на свій вік, Юхим Іванович все ще невтомно працює різцем. Його праці знайшли належне признання не лише серед українців, але й серед англійського громадянства.

Ю. Ступай народився в сім'ї бідного селянина на Сумщині. Початкову освіту здобув самотужки. Під час Визвольних Змагань служив у I-му українському полку ім. гетьмана Наливайка. Різьбарства навчився від свого старшого брата, але свій творчий хист мав можливість проявити щойно на еміграції.

За "петлюрівщину" більшовики жорстко його переслідували. Але тюрми і тортури в казематах ЧК — ГПУ — НКВД не зломили його волі служити своєму народові. Трагедія України під московською займанчиною знайшла свій символічний вислів у багатьох його творах: "Розп'ята Україна", Україна під двома окупантами", "Мати сина посилає в світ шукати волі". Значну кількість своїх праць автор присвятив Т. Г. Шевченкові. В день відзначення 100-літньої дати смерти поета, в Сконторні була влаштована виставка різьб Ю. Ступая для українського громадянства. В скорому часі відбудеться з черги третя його виставка, спеціально присвячена Шевченкові, в Сконторпському відділі Британського музею для англійської публіки.

З нагоди другої виставки газета "Сконторп Інінг Телеграф" за 5. 8. 1958 помістила фотознімку Ю. Ступая

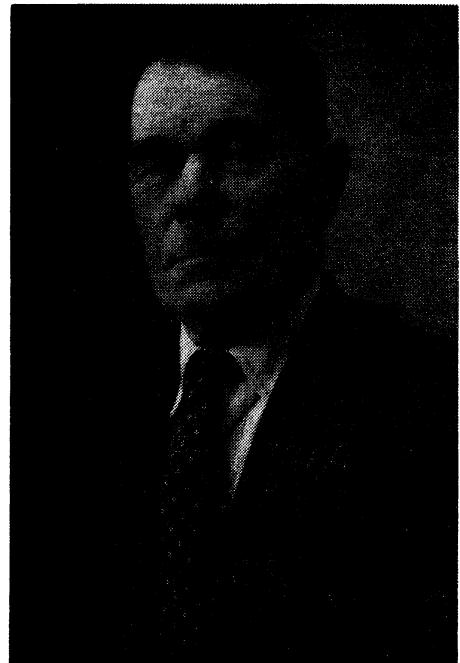
пля за працею. Кореспондент цієї газети назвав свою статтю "Жертва червоних і нацистів — знайшов спокій в різьбарстві". Автор статті пише: "Видимість шрамів від побоїв позаростала, але його думка ще рефлексує їх через здібні його руки. Кілька його визначних праць символізують агонію його минулого". Газета також зазначає, що Ю. Ступай в 1949 році дістав подяку від Королеви Єлизавети (тоді принцеси) за вирізьблену королівську родину, що була надіслана СУБ-ом, як подарунок в першу річницю народження принца Чарлза.

Перебуваючи ще в таборах Німеччини Ю. Ступай брав участь в різного роду мистецьких виставках, за що УНРА ногородила його різьбарськими інструментами, а молодечка організація СУМ видала грамоту за участь в роботі самодіяльних гуртків молоді (1947 р.). Переїхавши на постійне замешкання до Англії, Ю. Ступай ввесь свій вільний від роботи час віддає улюбленому мистецтву. Працюючи на текстильній фабриці в Стілбрідж, мистець вирізьбив дві тарілки і подарував їх керівникам фабрики. В журналі "Стар" ч. 2 за 1952 р. було поміщено з цього приводу слідуючу замітку: "Українець Ю. Ступай, різьбар за фахом, затруднений тут з 1950 р., провів свою відпустку минулого року за різьбою двох тарілок, що представляють символічно поневолення українців союзниками в роках 1932-33. Праця дуже скомплікована і деталізована, а саме виконання бездоганне."

Перечислити всі праці, що належать рукам мистця, неможливо. Ю. Ступай дарує їх багатьом і в цей спосіб пропагує українське мистецтво серед чужинців.

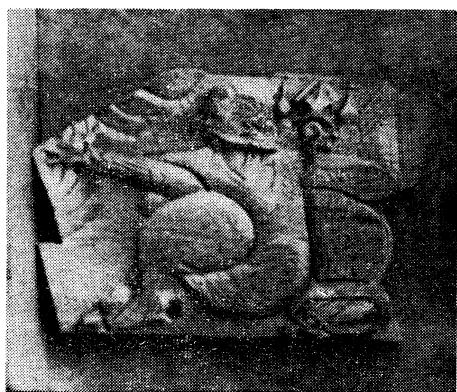
Дві його різьби — "Розп'ята Україна" і "Британія" — знаходяться в Сконторпському відділі музею. Фотовідбитки з них були вміщені в українському журналі "Всесвіт" ч. 4 за 1955 рік. З інших більших праць, треба відзначити портрети С. Петлюри і І. Котляревського.

Зарах Ю. Ступай працює звичайним робітником на сталеварні, але по роботі сідає за своє улюблене заняття. Турує його лише брак від-

повідного дерева і належних українських ілюстрацій з національною тематикою, що поширювали б діяпазон його творчих шукань і задумів. У цьому від потребує допомоги. Побіч свого мистецтва Ю. Ступай жваво цікавиться українським життям на еміграції. Виписує газети, журнали, щедро жертвуючи на національні цілі і турбується долею нашого Державного Центру — Українською Національною Радою.

Нехай ця загадка буде винагородою за його невтомну працю в пропагуванні українського мистецтва серед чужого світу.

Олексій КОНОВАЛ

Пам'яті Дага Гаммершилда, що згинув у вересні ц. р., при виконанні своїх тяжких обов'язків — генерального секретаря Об'єднаних Націй.

З Об'єднаних Націй до Єгипту

Столиця світу, Головна Квартира Об'єднаних Націй, лежить в серці Нью Йорку на Манхеттенському острові. Колись ця околиця була однією з найгірших частин міста. В 1946 році Джон Рокефеллер запропонував Об'єднаним Націям, які в той час підшукували постійне місце осідку, придбати ці околиці на побережжі Східної ріки за 8.500,000 доларів. Місто Нью Йорк запропонувало від себе 26 мільйонів доларів для перебудови й прикраси району. Генеральна Асамблея ОН пропозицію прийняла, і за кілька років, на місці руїн, виростили три великих будови: будинок Секретаріату, Генеральної Асамблеї і будинок Конференцій.

Згадавши про Об'єднані Нації, в уяві кожного з нас виростає коробко-подібний будинок зі своїми заплаканими 5,400 вікнами. Всі постанови Асамблеї та інших інституцій ОН, під керівництвом генерального секретаря набирають тут реальних форм.

Але головним будинком Об'єднаних Націй є будинок, що лежить на північ від Секретаріату й не має великої притягальної сили. Тут збираються делегати всіх 99 держав у залі Генеральної Асамблеї, тут скидав черевика “вождь проголетарів” і гатив ним по столі, тут відбуваються дискусії до пізньої ночі, тут кожного дня майже 3000 цікавих відвідувачів заглядають у кожний закуток.

Кожна зала, а їх багатенько, вдекорована іншими архітекторами різних націй на їх смак і вподобу. Кожному архітекторові була поставлена лише одна вимога — зала мусить бути гарна, вигідна і по кишені Об'єднаних Націй, які завжди в дефіциті.

Головною метою Об'єднаних Націй є зберігання миру, поширювання добробуту та справедливості у відношенні до слабших, словом — бути маяком світла в темряві. Тому їй всі будови цієї установи повні соняшників променів. Кожна зала крім крісел для делегатів, має вгорі місця для перекладачів, працівників телевізії, радіо та преси, а внизу спеціально призначені крісла для публіки. Однією з найбільших зал є зала, де засідають делегати Генеральної Асамблеї. Ця велика аудиторія має столи з кріслами, на яких прироблені слухавки, що дають змогу делегатам прислухатися сесії в одній з п'яти мов (англійська, російська, французька, китайська і еспанська).

Перед столами височіє трибуна для промовців, а за нею стіл з трьома кріслами для президента асамблей, головного секретаря і його заступника. Зараз за ними, на стіні, красується емблема Об'єднаних Націй. Дві стіни аудиторії прикрашені великими модерніми картинами, якщо їх можна так назвати, яких значення пояснюють по-різному. У цій залі кожна нація має лише один голос, без уваги на її величину чи міць, і закони приймаються тут більшістю голосів. Всі тут не має сили.

Проходячи довгими коридорами, прикрашеними різними картинами, які зображають стремління мешканців нашої планети до миру, та добробуту, заходимо до Будинку Конференцій.

Найбільша частина будинку зайнята трьома залами: Безпеки, Довір'я та Економіки і Соціальні проблем. В усіх трьох залах крісла для делегатів творять форму підкови і глядачі з усмішкою пояснюють, що це для щастя, бо форма підкови (чи підкова прибита над дверима при вході) мала б приносити щастя. На жаль, передбачення глядачів не завжди здійснюються. В залі Безпеки засідає одинадцять держав. П'ять з них є постійними членами (США, ССР, Франція, Англія і національний Китай), а інших шість вибираються на два роки. Советський Союз постійними ветами, які доходять до сотки, уніважнює чародійні властивості підкови. Але, можливо, норвезький архітект мав інші думки і пляни, розміщуючи крісла в підкову та устатковуючи всю залю речами з Норвегії.

У залі Довір'я засідають делегати держав, що своїми допомогами та порадами вможливлюють багатьом колоніальним територіям, стати на власні ноги як технічно так і політично. Вкоротці ця зала, вдекорована Данією, змінить своє призначення, бо колоній все менше й менше.

Зала економіки і соціальних проблем, вдекорована шведами, різиться від попередніх залів своєю простотою і контрастами. Архітектор Маркеліус казав, що все гарне, що може бути корисним. Делегати, що засідають в цій залі, мають багато підкомітетів, які служать для добра людства. Звідси походять знамениті ЮНРРА та IPO, що тримали багатьох нас по таборах в Європі на “вакаціях”. Інші допомагають харчами, ліками, науковцями малорозвиненим країнам. Ще інші зберігають культурні надбання людства. На цьому місці варто спинитися довше на ЮНЕСКО та її праці.

Перенесімося думками в Нубійську долину, якою протікають повільні води Ніла (Єгипет). Після закінчення будови Асванської греблі, що піднесе рівень води на 200 футів та даст змогу обробляти мільйони гектарів землі, ця долина буде затоплена. Вздовж ріки Ніла в Нубійській долині стоять десятки старих єгипетських святинь, побудованих століття перед Христом. І ЮНЕСКО запросила найкращих знавців історії та техніки подавати свої ідеї й поради, які святині мали б бути збережені від хвиль Ніла. Тепер Нубійська низина не має ні автострад, ні залізниць і добралася до цих святинь тяжко. А колись тут кишіло життя.

Побудовані тут святини можна поділити на три групи, за їх будовою і способом перенесення.

До першої групи належать святині, побудовані з каменя на побережжі Ніла; їх легко розібрati на частини, перевезти на інше місце й скласти так, як би вони там були споконвіку. І їх нараховується сім. Але їх вони приносять деяку трудність науковцям і працівникам, бо більше місяців в році ріка Ніл заливає ці околиці, включно з святинями й єдині рятункові місяці — це літні. Але 120° температура Фаренгейта дошкуляє й мешканцям низької Нубії, які переважно працюють при рятуванні святинь; вони в таку спеку стають кволі, інертні. А час летить. Всі праці над перенесенням чи збереженням святинь мають скінчитися в деяких околицях в 1964, а в інших на початку 1965 року.

До другої категорії святинь належать ті, що викуті в природних скелях. Такі святині будуть розібрані, тобто повирізувані "живцем" кусками скель стіни і поставлені на інших місцях. Дві з восьми святинь можуть бути перевезені за межі Єгипту з умовою, що вони не стануть власністю якихось приватних осіб, а власністю держави чи народу й будуть відкриті для публіки.

До останньої групи належать дві найвеличавіші святині, також викуті в скелі, але твердість каменя не дозволяє зробити з ними того, що з попередніми. Такі святині мають бути збережені на місці їх постою. Одну з них, побудовану 3,185 років тому за панування фараона Рамзеса II-ого — Абу Сімбел — мають підняти вгору. Італійський архітект Піеро Газола запропонував обдовбати святиню з боків і знизу, скинути каміння з верхньої частини, зробити навколо святині залізобетонний ящик і в ньому піднести цю святиню на 203 стопи. За цю працю взялися італійські інженери. ЮНЕСКО стається зібрати 75 мільйонів доларів (Єгипет дає 10 мільйонів) на виконання цієї Гегкулесової праці.

Піднімання буде обережне й повільне. Триста вісім масивних банкрайтів підніматимуть 300,000-тоннову масу міліметр за міліметром,

підставляючи рівночасно підпори. Якщо все піде добре, то за 29 місяців святыня Абу Сімбел далі буде гордо дивитися очима чотирьох статуй, які зображають фараона Рамзеса, на велике озеро Асван. Частина землі перед входом до святині буде піднята вгору також і репрезентуватиме ту землю, що тисячоліття лежала перед входом до цієї надзвичайної будови.

У майбутньому цікаві глядачі-туристи будуть любуватися цією святынею й з повагою згадуватимуть сильні покоління тих, що її збудували і тих, що в ЮНЕСКО дбали про її збереження.

Марію і Олексія Коновалів вітаємо

з днем їхнього шлюбу та бажаємо всього найкращого в їхньому подружньому житті.

Центральний Комітет ОДУМ
Редакція і Адміністрація "Молодої України"

Молоду пару — одумівців Клівлендської філії

Лілю Шопен та Валентина Лютого

щиро сердечно вітаємо з нагоди їхнього одруження та бажаємо їм всього доброго в їхньому житті.

Друзі з філії ОДУМ у Клівленді

У ВИДАВНИЦТВІ "МОЛОДА УКРАЇНА"

можна набути такі книжки

1. В. БЕНДЕР — "Марш молодості", повість про другу світову війну, 2 томи, 323 стор., ціна \$1.60 за два томи.
2. І. ЛОБОДА — "Вони прийшли знову", роман з фінляндсько-більшовицької війни, 133 стор., ціна \$1.25.
3. "Свирид Ломачка в Канаді" — збірка фейлетонів, 104 стор., ціна \$0.75.
4. О. КОБИЛЯНСЬКА — "В неділю рано зілля копала", оповідання, 222 стор., у твердій оправі, ціна \$1.50.
5. І. КАЧУРОВСЬКИЙ — "В далекій гавані", поезії, 87 стор., ціна \$1.00.
6. П. КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ — "Поеми", 46 стор., ціна \$0.75.
7. В. І. ГРИШКО — "Україна сьогодні і ми", 108 стор., ціна \$0.75.
8. М. ШЛЕМКЕВИЧ — "Загублена українська людина", 160 стор., ціна \$1.75
9. Д-р С. ІВАНИЦЬКИЙ — "Переяславський договір з 1654 року", 134 стор., ціна \$1.20.
10. Портрети Симона Петлюри — розмір $6\frac{1}{2} \times 9$, колір біло-чорний, ціна \$0.25.
11. РІЗДВЯНІ КАРТКИ, кольорові, роботи А. Йогансен, ціна 12 шт. \$1.00

Замовлення просимо слати на адресу "Молодої України". При замовленні книжок просимо долучувати 25 центів на пересилку.

Кількість книжок обмежена, тому просимо поспішити з замовленням.

АДМІНІСТРАЦІЯ "МУ"

Анатоль ГАЛАН

В поїзді дальнього слідування

Блискаючи величезними вогненними очима, похитуючись від швидкого бігу, на перон влетів поїзд. Він став, тяжко дихаючи паром, відпльовуючись і дрижачи, як справжній кінь, що мав немилосердного погонича. Став на одну хвилину, бо станція була маленька, розташована серед чистого поля, і їй більше хвилиної візти від швидких поїздів не належало. Одночасно з зупинкою, на підніжку вагона стрибнув юнак з новою дорожною валізою й енергійно рушив уперед, мріючи вмоститись на жорсткому сидінні та задрімати після п'ятикілометрової пішої прогуллянки й безсонної ночі напередодні. Але на путі пасажира спалахнув жовтий ліхтар і контральтовий жіночий голос попередив:

— Товаришу, тут нема місця.

Пасажир не сперечався. Він простягнув руку в напрямі ліхтаря й сказав:

— Дуже шкода. До побачення, дівчино!

Такий несподіваний вислід справи примусив кондукторку простягнути й свою руку. Рука відчула згорнутий у кульку папірець, здригнулась і опустилася.

— Проте... я можу запропонувати вам місце в себе. А коли звільниться лавка, ви перейдете. Вам далеко?

— До Алма Ати.

— Шість діб. Ось сюди, праворуч. Тільки... якщо зайде контролер, я вас відрекомендую, як свого двоюрідного брата. Розумієте?

Вузька кабінка з застеленою на ніч лавкою, мініятюрний, пригвинчений біля вікна столик з розгорнутою книгою й гачок для одягу — ось і вся обстановка кондукторської резиденції. Пасажир спочатку оглянув цю обстановку, а потім зупинив свій погляд на супутниці. І тут трапилось те, що в романах відзначають словом "раптово". Раптово пасажир отетерів... Ні, скоріше не отетерів, а прояснив усіма своїми думками, підтягнувшись, інстинктивно пригладив непокірний чуб. Безвідносне, ласкаве, злегка насмішливе "дівчинко" набрало повного й глибокого зміstu. Чорні, як вугіль, очі, ніжно-рожеві щоки з ледь помітною родимкою коло губ, не нафарбованих, свіжих, як тільки що вистигла клубника, строгий білий комірець під шию...

Помітивши захоплення молодого пасажира, кондукторка посміхнулася, блиснула зубами й сказала півголосом:

— Ви мене збили з пантелику своїм папірцем... Я думала, що ви почнете проситись і готова була без жодної компенсації запропонувати вам тимчасово мою кабінку. А ви "до побачення!" Візьміть свої гроши, я взагалі не приймаю подарунків від будь кого, а коли всунуть так, як ось ви зробили, повертаю назад.

Зіжмакана десятирублівка опинилася в бічній кишенні пасажира. Потім дівчина схилилась над лавкою й згорнула постіль, пересунувши її в куток.

— Сідайте!

Пасажир сів не відразу. Йому стало шкода, що він порушив спокій цієї чуйливої красуні, він наявіть виявив намір піти й постояти в коридорі, аж

поки звільниться місце. Але кондукторка по-дружньому взяла його за руку й сказала:

— Я вже виспала перед зміною та читати люблю лежачи, тому й поклала матрац. Сідайте, познайомимось, поговоримо...

Паротяг охав десь далеко. Дзижчання колес із легким постукуванням на зшитті рейок настроювало лірично, тим більше в присутності гарної дівчини.

— Мене звату Микола. Прізвище — Єзерський. Фах — хемік. Вік — 26 років. Не жонатий. Одержив призначення на хемічний завод в Алма Ату.

Чорні очі наповнилися сміхом.

— Відповідаєте, як на іспиті, або при заповненні анкети. Ну, гаразд. Мене звату Раїя. Прізвище — Шустер. Фах — як бачите. Вік — 19. Чоловіка не маю. А тепер посидьте п'ять хвилин самі. Я чую свист паротягу перед станцією й повинна вийти до дверей вагона.

Поїзд уповільнив рух. Хтось проволочив по коридору вантаж і сонним голосом вилається, спіткнувшись на поріжку. Новий пасажир, шумно дихаючи й віддуваючись, ліз на східці. І в цей час прозвучав голосок Раї:

— Товаришу, в мене нема місця, пройдіть, будь ласка, в інший вагон.

— Як це нема місця? А ось же громадянин виліз.

— Так, виліз, але в мене є ще один пасажир без місця...

— Мені байдуже до того, хто у вас є його нема. Я сяду на звільнене місце. Пропустіть!

Мабуть, з нахрапливим пасажиром не було сили впоратись. Раїя повернулася трохи схвильованою й ображеною.

— Це моя помилка, — сказала вона. — Я зовсім забула, що звільняється місце в Річиці. А тепер, замість того, щоб спокійно спати, вам доведеться ще пару годин поскукати зі мною...

Микола потер від задоволення руки.

— Це чудово! Дяка рішучому громадянинові, що зайняв мое місце. А я вже, почувши вашу суперечку й боячись вашої перемоги, хотів просити вас: Раю, не виганяйте мене з раю.

— Гарний мені рай! Повернутись нема де. Ну, якщо вам тут подобається, я задоволена. Адже я не про себе турбувалась, а про вас.

— Раю, ви давно їздите?

— Півроку. Хотіла після закінчення десятилітки вчитись далі, але...

— Не вистачило засобів?

— Ні, інше. Мене цікавить паротягобудівництво, так ось перед тим, як будувати, треба покататись, тримати в чистоті вагон, сперечатися з пасажирами...

— Я думаю, що ви не вмієте сперечатись.

— Умію. Є дуже погані люди, що їм не додалиш, що дивляться на тебе, як на служницю.

Рожеві губи від неприємного спогаду трохи надулися, а маленький черевичок намалював на підлозі якусь складну фігуру.

— Ще півроку відкондукторую — й до побачення! Вистачить з мене.

Микола, не відриваючись, дивився на свою супутницю. Він уявляв собі замість грубошерстної кондукторської "форми" легку блакитну суконку, оздоблену дорогим мереживом, а на голові самоцвітну діядему...

— Де ви живете, Раю?

— В Алма Аті. Від часу війни. А раніше моя родина жила в Україні, і я там народилася...

В голосі Раї прозвучала сумна нотка й спостережливий Микола догадався: "Виселили. Шустер — німецька кров, хоч, крім прізвища, нічого чужого нема в цій дівчині".

— Алма Ата гарне місто?

— Дуже. По нашому — Батько яблук, а ця назва — точна характеристика. Ви не говорите по казахськи?

— Ні, ще не навчився. Говорю по-німецьки...

— І я говорю... від дитинства. Я ж українська німкеня, хоча в цьому краще не признаватись...

— А чому?

— Тому. Німці натворили в нашій батьківщині багато біди й рікошетом це відбилось на тих, які жодного озброєного німця в очі не бачили.

— Це глупота.

— З вашого погляду. А знаєте, що мені скав начальник секретного відділу одного політехнічного інституту? Він сказав: "Ось що, дівчинц, в тебе недобре з походженням. Твій батько мав колись багато землі. Правда, він віддав її державі, але ж національності віддати не можна. Іди в робітниці, не менше, як на рік, а тоді подивимось, може й приймемо тебе до інституту"...

Дві години пролетіли непомітно. Так непомітно минула б і вся ніч, та коли стрілка годинника почала наблизатись до першої, Рая заметушилась.

— Зараз вийде один пасажир. Я зміню постільну білизну й ви негайно лягайте. У вас стомлений вигляд.

— Раєчко, я зовсім не втомився, і якщо ви не будете спати...

— Ні, ні, не можна. Адже кондукторам заборонено брати до себе пасажирів, а тим більше вночі. Якщо схочете, продовжимо нашу розмову вдень.

Микола скинув піджака й черевики і ліг на матрац, засланий свіжою простиною. Подушка була маленька, блиноподібна, навіть дивно, що ця річ називається подушкою. Але сперечатися не було з ким, і під голову Микола спочатку поклав течку, а потім уже подобу подушки. Миколі здавалося, що він швидко засне, але сон не приходив. Перед очима стояло свіже, як весняна квітка, обличчя й золоті дівочі кучері, що так контрастували з форменным кондукторським кашкетом. "А це ж рідко буде: блоондинка з чорними очима, — подумав Микола й відчув у душі насолоду. Його дуже цікавило: яке враження справив він на Раю? Советські дівчата завжди не байдужі до практичних фахів, але Рая пропустила мимо вух "хеміка", не спита-ла, в чому саме полягає його праця, скільки йому платять... Може, взагалі він герой не її роману... "Чоловіка не маю". Чи це значить, що його не було, чи був та загув... Адже такі "картинки" довго самі не сидять. Можна собі уявити, скільки в ней

поклонників у цій невідомій Алма Аті, скільки зітхань летить слідом за нею... Микола перевертався з боку на бік до третьої години, а о шостій, коли розвидніло, в вагоні з'явилася елегантна фігура Раї. В одній руці вона тримала відро з водою, в другій — віник. Рая посміхнулася Миколі й увійшла в прохід між двома лавками, обережно бризкаючи на підлогу й підмітаючи сміття.

— Як спалось? За годину Москва й загальна пересадка на Казанському вокзалі. Знаєте?

— А ви лишаєтесь? — перелякано спитав Микола.

— Ні, наша бригада — дальнього слідування, і ми теж переїздимо на Казанський. Вагон номер чотири, — прошепотіла Рая, близько схилившись до Миколи.

Золотий кучерик на мить сковзнув по щоці й дихання молодості, як ранкове повітря, ворухнулося біля губ Миколи. Він здригнувсь і підскочив з лавки.

— Раю, я на хвилинку до вас. Можна?

Вона стверджуюче хитнула головою.

— Раєчко, адже зупинка в Москві на цілих півдня. Може б, ви погодилися провести ці півдня зі мною? Ми б пообідали разом, а потім пішли б до кіна, або куди хочете. Га, Раєчко?

— Ні, не можу... Колю. Я на службі і в нас свої службові порядки. Побачимося в вагоні.

Час тягнувся надзвичайно довго. Микола кожні п'ятнадцять хвилин дивився на годинник, наче хотів підштовшнути стрілку. Рая буде на Казанському за годину до відправки поїзда, а Микола прийде туди за півтори години, щоб її зустріти. Проте, де ж зустрінеш? В цьому людському муравлищі скоріше загубишся сам, аніж когось знайдеш. Але ж байдуже. Поїзд, очевидно, формується в Москві. Значить, треба розшукати його й стояти біля четвертого вагона. Микола накупив цілий великий кошик різних закусок і солодощів, а на додаток блакитну суконку. Не прийме? Ну, що ж. Спитати можна, за це не карають. Миколі було ясно, що цього разу він потрапив на добрий гачок і не зірветься з нього, якщо рибалка не скине сам... Звичайно, поспішність не потрібна. Буде час близче познайомитись в Алма Аті, вивчити характер, запізнатися з родиною. Микола захоплювався дівчатами досить часто, але швидко й відступав. Його мрією була чуйлива душа, яка б не наблидла протягом років, яку ціниш більш від себе

В перукарні Микола довго приглядався до свого обличчя. Нічого поганого про це обличчя не можна було сказати, але й дуже доброго також. Бувають ось такі, нічим не відзначені, так би мовити, масові обличчя. Сірі очі, якесь попелясте волосся, трохи задертий догори ніс. Чорт зна, що таке! Коли поставити поруч Раю, "масове" обличчя ще більше знітиться, стане обличчям безособливим... І все ж таки, як би хотілось притиснутися до того ніжного профілю, а потім узяти на руки й нести легке, майже без ваги, тіло хоч і на край світу... Микола не вірив у свою перемогу. Поїзд дальнього слідування поставив на його шляху ще небачену красу, але ця краса належатиме якомусь красуневі... В міру наближення стрілки до часу зустрічі, Микола майже із страхом відчув, що він може стати рабом

випадково зустрінутої дівчини, що йому, по суті, нема жодного діла до її характеру й поглядів на життя. Він приймає їх такими, як є, з усіма можливими від'ємними рисами, аби лиш... Що "аби лиш?" Ну, падай на коліна й пропонуй руку, серце і триста нових рублів на місяць. Може й клюне. Ех ти, неотесана дубина!

Трапилось дивно, як у казці, але у двері Казанського вокзалу Микола увійшов разом з Раєю. Обидвое розгубились від такої несподіванки й стали на місці, викликаючи незадоволення публіки, що поспішала в своїх справах.

— Раєчко!

— Так... Як добре, що ми побачилися. Адже мені змінили номер вагона. Я іду не в четвертому, а в шостому. І що б ви подумали про мене, Колю?

— Я б обійшов увесь поїзд і розшукав би вас.

— Невже шукали б?

В очах Миколи танцювало таке захоплення, що Рая почервоніла й змінила розмову.

— Що це ви накупили? Давайте я вам допоможу, візьму за одне вушко, бо вушки не сходяться й ви роздерете собі пальці.

— Ні, ні, не треба. Кошик не тяжкий, лише я не вклав усе так, як би належало. Можна взяти вас під руку, щоб не загубитись?

— Візьміть. Але я ще зайду до буфету й куплю собі щось на вечерю...

— Раєчко, Бога ради не купляйте. Тут є й вечеря, й сніданок, і обід. На три дні вистачить.

— Для вас?

— І для вас також. Не відмовляйтесь, будь ласка!

— Бач, який ви хитрий. Спочатку совали гроші, тепер підкочуєтесь із їжею, а чим же я буду вам дякувати?

Микола міцно стиснув маленьку дівочу руку й несподівано для себе сказав:

— Якщо б ви схотіли, я б півроку їздив разом з вами, аби лише бачити вас...

Рая почервоніла знову, але відповіла жартом:

— Не витримали б. Адже ми спімо хвилинами, від станції до станції, а крім того, в нас досить брудна праця, в чому ви переконалися сьогодні ранком.

— Нічого. Ви думаете, що я білоручка?

— Ви хемік і повинні бути білоручкою, а вагони хай підметають такі, як я.

Ледве поїзд відійшов від вокзалу, Микола й Рая сіли обідати. В дівчини розширились очі.

— Слухайте, Колю, ви не вважатимете мене за дурну?

— Ні, звичайно.

— Так ось, я ані балика, ані чорної ікри ще ніколи в житті не їла, лише чула про них. Адже вони дорогі?

— Їжте, будь ласка!

— Так, у вагоні в ресторані це є також, але ми туди не ходимо. Тонка кишеня.

Погляд Миколи сковзнув униз і зауважив ста-ранно зацеровану білу панчішку. Так ось во-но що!"

— Скільки ви, Раю, заробляєте, якщо не сектрет?

— Старими карбованцями було чотириста, но-вими сорок. А що?

— Я просто так запитав, від допитливости, а ще для порівняння...

— З чим?

— З заробітною платнею фахівця. Різниця до-сить велика!

Рая не підтримала "грошової" розмови. Жіно-чий тakt не дозволяв їй спітати, яка ж саме різница? Рая, очевидно, насолоджуvalася недоступ-ним для неї обідом, а коли дійшло до солодощів, по-дитячому сплеснула руками.

— Я за цю дорогу набуду кілька кілограмів. Приїду до Алма Ати, тато ѹ мама не пізнають...

— А що робить ваш тато?

По обличчі Раї пройшла тінь. Видно було, що спочатку вона хотіла змовчати, але далі змінила своє рішення.

— Бачите, Колю, не кожному щастить у жит-ті. Я говорила вам, що нас переселили в Алма Ату, але це не зовсім так. Тато мій живе в Алма Аті лише останній рік, а до того часу він вісім років був у концентраційному таборі...

Дівчина пильно вдвівлялася в обличчя Миколи, бажаючи довідатись, яке враження справить на нього це відверте признання, але хлопець лишився спокійним. Він тільки сказав: "Ну, що ж, буває", й перемінив тему.

— Значить, у вас нахил до паротягобудів-ництва...

— До паротягобудівництва? Ах, так, я вам го-ворила про це раніше. Але ж особливого нахилу нема. Просто в мене добре математичні здібності й... я не хочу бути фабричною робітницею.

— Коли вийдете заміж, ця загроза відпаде.

— Не відпаде, Колю, Адже я не знаю, хто буде моїм чоловіком. А може, покохаю старця...

— Ви ще не кохали?

— Про це не варта згадувати. Я не мала чоловіка, а кохання, як кажуть, річ перелетна. Спіймав її, поносив трохи, а вона раптом і відлетіла, навіть не залишивши сліду. Будемо ще говорити про ко-хання?

Микола дивився а білосніжні зуби, що відку-сували тістечко, і йому схотілось бути на місці того тістечка...

— Дайте мені вашу половинку.

— Для чого? Візьміть ось таке ж ціле.

— Ні, я хочу вашу...

— Хочете довідатись про мої думки? Довідуй-тесь!

— Ось зараз я читаю ваші думки... Якийсь дур-нуватий хлопчиксько пристав до мене, а він мені зовсім не потрібний. Ішов би краще спати на свою лавку...

— Ні, Колю, я так не думаю.

— А як же?

— Я думаю, що ви добрий і не хлопчиксько, а юнак. Ви багато працювали перед тим, як закін-чти інститут. У вас на пальцях рубці, як у слю-саря. Ви виросли в селі біля бідних батьків, які віддавали останнє, щоб син вийшов у люди. У вас повинна бути молодша сестра, це вона вишила вам сорочку...

— Слухайте, Раєчко, ви ясновидюча, чи що?

— Ні, просто спостережлива.

— Але як можна спостерігати село і бідних батьків?

— Село дає свій акцент у розмові, а бідність... Я теж не з багатих, Колю. Рибак рибака бачить здалека...

— Все це в минулому.

— Для вас — так, для мене — невідомо, коли закінчиться.

Хлопець мало не крикнув: Сьогодні! Зараз! Ale стримав себе, провів рукою по волоссі, наче відганяючи настирливу думку, й підвівся з лавки.

— Піду ляжу. Щось мені болить голова. На-відаю вас пізніше, якщо дозволите.

Дівчина не затримувала й навіть не здивувалася, що Микола так рано її залишає. Вона лише сказала: "Я вас розумію" і відвернулась до вікна.

Трапилось так, що Миколу одразу звалив міщанин сон. Нервова напруга попередньої ночі, й цілоденне ходіння по Москві вимагали компенсації для організму. Микола прокинувся лише ранком, коли вже всі пасажири сиділи на своїх лавках.

Вагон було підметено. Мабуть, Раїя зробила це дуже обережно, щоб не будити людей. Нашвидку умившись і причесавшись, хлопець ірвонувся до кондукторської кабінки, постукав, відчинив двері й скам'янів... Схилившись на столик, обхопивши голову руками, Раїя плакала. Форменний кашкет упав на підлогу, догори денцем, і ледве помітно коливався від руху поїзда.

— Раєчко, що з вами? Хто вас образив? — скривив Микола.

Дівчина крізь сльози посміхнулась і відповіла:

— Я думала, що ви не прийдете зовсім... Для чого я вам вибовтала все про себе?! Ale ж я надто щира й відверта, щоб затаювати деякі речі. У нас ще й досі бояться репресованих і їх родин. Бувало зі мною таке: мені подобались деякі добре хлопці, але коли вони довідувалися про мою родину, зразу кінчалась "велика любов" і натомість мені було пропоновано... стати коханкою на час. A я нічию коханкою не була й не буду, краще кинусь під поїзд...

Микола ніжно гладив дівочу руку.

— Раєчко, ви... ти мені віриш? Хай би ти була навіть злочинницею, я бачу, без тебе життя моє буде сірим, нецікавим. Якщо ти станеш моєю дружиною, ти ніколи більш не повернешся на цей поїзд дальнього слідування, в кондукторську кабінку.

Чорні очі наповнилися світлом.

— Ти говориш правду? Ти не смієшся наді мною? Тож і ти не помилишся й не пошкодуєш, що вибрає собі таку... недотепу.

Поїзд мчав через Голодний Степ. За вікном була безрадісна картина мертвого простору, а в душах молодої пари цвіла оаза, павна зелені, квітів і пахощів. Парі здавалося, що світ весь гарний, що нема в ньому зла, а є тільки радість, безмежна й безсмертна.

Російська дискусія навколо Шевченка

(Продовження зі сторінки 6-ої)

зій про Шевченка — вигуками шовіністичного віршороба, Алексеєвський дає оцінку цілій програмі, кажучи, що "вся вона була тенденційно складена з антиросійських творів українського співця". Цікаво знати, чи є в усій Шевченковій спадщині якісь русофільські твори, а якщо нема, то з чого ж мала складатись програма?

Далі автор оповідає, що повернувшись з концерту, він дістав "Кобзар" і почав читати його, бо ліричні твори Шевченка любив з юності. "Поетичну спадщину залишив Шевченко для нашадків величезну, — пише автор. — Деякі твори його підносяться до вершин кращих зразків світової лірики. Використовуючи накопичену до нього поетичну культуру двох сусідніх братніх народів — російського і польського — і творчо усвідомивши її, створив він ту самобутню українську, в найвищій мірі музично-співучу та емоційну лірику, свіжістю і виразністю якої не може не бути захоплений той, хто так чи інакше доторкнеться до неї." Цим автор, не хотічи того, вщент розбиває твердження Ульянова про ненародність Шевченка. Ale даючи високу оцінку поетичній формі Шевченка, автор рівночасно підкреслює "надзвичайну бідність" його творчої тематики, властиві їй "безнадійну вузькість", "психологічну брутальність", "емпіричну поверховість". Автор не бачить у ній ні глибини думки, ні полету духа, ні широти погляду, натомість скрізь знаходить загадки про Україну і звернення до неї.. "Любов до батьківщини — почуття, звичайно, гідне,

— зазначує він. — Ale коли почуття це переливається через край, починає заслонювати обрій, туманити розум, породжувати злобу до біжнього свого — тоді таке почуття з категорії одних цінностей переміщується в категорію інших, робиться фактором не позитивним, а негативним. Хіба може не отруєний шовіністичною отрутою розум поділяти відомий заклик його "поховайте та вставайте", — обурено вигукує автор і продовжує: Олесь Верхівський намагається переконати російського читача (в українській пресі треба думати навряд чи він насмілиться виступити з подібним твердженням) що закликав Т. Шевченко окропити кров'ю не великоросійською. Не великоросійською, а чиєю?" — запитує автор.

Задоволимо його цікавість. Коли український нарід встане і порве кайдани віковічної неволі, буде пролита кров тих гнобителів, що в той час по-неволюватимуть Україну без огляду, хто це буде.

Автор констатує в Шевченка багатство річевих відтінків і вбогість моральних у загальнолюдському розумінні, і стверджує, що він — піт не милости, але злоби. "В творчій психології його морально лише те, що йде на користь України та ще в якійсь мірі бідняка... — каже Алексеєвський. — Якщо для користі улюбленої ним України їй опікуваного бідняка потрібно пролити ріки чужої крові, знищити мільйони діаспори, та це буде в розумінні творця "Заповіту" вчинком не лише моральним, але й священним. Такий сенс його Заповіту".

Цілком вірно! — скажемо ми. Чи не так робили в різних періодах своєї історії народи Франції, Італії, Еспанії та інших країн, коли були поневолені і повстали, щоб здобути волю.

Гайдамаччину називає Алексеєвський найбільшим в історії 18 століття злочинством синів України і обурюється, що “обожнюваний шовіністами поет України” возводить гайдамаків у героїв, наділяє позитивними рисами, сумує, що історія не зберегла їх могил.

На ці закиди можна відповісти словами Шевченка, зверненими до історика А. Скальковського, що висловився негативно про гайдамаків і від якого — як видно — недалеко відішов Алексеєвський:

Гайдамаки не воїни —
Розбойники, вори,
П’ятно в нашій історії...
Брешеш, людоморе!
За святую правду-волю
Розбойник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний...

На галасування Алексеєвського, що гайдамаки свої націоналістичні тенденції сполучали з розбійницькими, грабіжницькими, можемо нагадати йому, що й регулярна російська армія, перебуваючи в 1915-1916 рр. в окупованій Галичині, не лише “визволяла”, але й грабувала мирне населення, відбирала в селян останню корову, свиню, курку.

Для ствердження розбишацтва гайдамаків, автор цитує з Шевченка:

Погуляли гайдамаки,
Добре погуляли;
Трохи не рік шляхетською
Кров’ю напували
Україну, та й замоквали —
Ножі пощербили.

Те, що гайдамаки напували землю кров’ю губителів-поляків, є цілком справедливим, але там ніде не сказано про грабіжництво. І якщо Алексеєвський у своєму сліпому гніві вигукує, що як мислитель, філософ, прaporоносець вселюдського мілосердя Шевченко не міг піднестиши вище середнього обивателя і лишився поетом переважно людської злоби, лайки, лютої міжплеменної ненависті, то такою характеристикою, до речі нічим не обґрунтованою, він тільки показує свою шовіністичну засліпліність і неспроможність піднестиши вище середнього обивателя-москаля, тобто саме те, що він закидає Шевченкові.

Відповідаючи на заклик Больщухіна не дратувати українські кола виступами проти Шевченка, Алексеєвський пише, точніше рубає: “Смію запевнити Юр. Бульщухіна: чи будемо ми давати підставу “шпиняти” нас “відомим колам” чи ні, але “шпиняти” вони нас будуть, як “шпиняють” зараз по всіх церквах своїх, по клубах, у пресі, у вітальнях, у законодавчих палатах. І в цьому, як відомо, значною мірою вже досягли, провели одноголосно в Конгресі наперед визначаючий розчленування Росії

закон про поневолені нації. І провели його тільки тому, що ми мовчали (невже тільки тому і невже ви насправді мовчали? Ред.). Провели закон і проведуть проект спорудження пам’ятника Т. Шевченкові, бо задумано його не як культурну справу, а як один із засобів розхитування російських етнографічних статутів”.

Висновок повчальний. Але чи справа визволення України є розхитуванням саме російських етнографічних земель? Ті землі ми залишимо недоторканими, але ж хіба Київ, Харків, Полтава, не кажучи вже про західноукраїнські землі, теж належать до російської етнографічної території? Виходить, що так! Принаймні з ходу думок автора.

Цілком осібно від цих дискусій стоїть стаття Є. Грота “Кріпацьке право, Шевченко і Щепкін”. Досить об’єктивно, не перекручуючи фактів, автор змальовує страхіття кріпаччини, що їх довелося витерпіти Шевченкові і Щепкіну, спиняється на жорстокості законів щодо одружження кріпаків з вільними жінками, про Шевченка і Щепкіна Грот вірно пише, що “найжахливішим було саме те, що талановитість цих людей ускладнювала викуплення їх на волю, підвищуючи в очах власників ціну цього краму”. Як зазначив Грот, дід Щепкіна був вільною людиною, яку граф Валкенштейн незаконно забрав собі “у вічне володіння”.

Автор визнає, що в нього нема відомостей, коли вперше зустрілись Шевченко і Щепкін. Але це вже загально відомо. Перша зустріч відбулась у 1844 році.

Ми навели тут головні місця з дискусії, що розпалилася в російському еміграційному таборі в Америці у зв’язку з Шевченковими роковинами. Вона доводить, що Шевченко і тепер страшний москалям. Подібно до того, як перед багатьма десятиліттями московські пани перелякано переказували страхітливі чутки про ножі, ніби зариті в поетовій могилі, що ними будуть різати поневолювачів України новітні гайдамаки, та на тій підставі просили усунути могилу Шевченка з Канева, так і тепер сама згадка про нашого великого поета не дає їм спокою.

В перебігу тієї дискусії були різні голоси. Одні — одверті, інші — перелякано лагідні, що просили стриматись від гострих висловлень, щоб не збуджувати гніву українців. Але в цілому полеміка розкрила і здивив раз довела ту істину, що нішо в російському становищі супроти України не змінилось, що серед росіян, як завжди, панують настрої в дусі царської заборони Шевченкові писати і малювати та валуєвських указів “не було, нема і бути не може”. Щоб перемогти ворога, треба знати також і його думки та настрої. Нехай знайомство з цілою тією дискусією великороджавників навколо Шевченка дасть нашим читачам, особливо тим, що не мають змоги переглядати російську пресу, піznати атмосферу, в якій довелося нам вибороти право побудови пам’ятника Шевченкові у Вашингтоні, всі ті труднощі, які ми вже перебороли, але яких ще незрівняно більше є на нашому шляху переконування чужинців у справедливості наших змагань за волю України.

Леонід ПАВЛЮК

ОСТАННІ АНІ

(Уривок з недрукованого твору "Дорога")*

— Чого стали? Що трапилось? — кидав на бігу Гнат, поспішаючи наперед. — Військових виганяють, — почув він голос.

Два жардарми, тримаючи автомати в руках, відганяли гурт німецьких солдатів, що, затесавшись до обозу, хотіли переїхати Одер.

Худі, брудні з тugoю байдужістю на обличчях, вони зовсім не нагадували тих вояків, які в 1941 році з закоченими рукавами кинулися на Схід здобувати землі і рабів для III Райху.

Підводи рушили, і жандарми, заглядаючи в кожну, поволі почали пропускати.

І раптом всі почули швидко наростаючий шум моторів.

— Літаки! — пронеслося валкою. Десь з кінця обізвались короткими чергами кулемети. Та! — Та! — Та! I враз уся колона кинулася в придорожній рів, штовхаючи і збиваючи всіх і все. Яким, шарпнувши Гната за полу піджака, кубарем скотився з насипу і припав до землі. I дивно, між тією панікою, тим криком і галасом, він відразу почув плач дитини. Оглянувшись назад, він побачив мален'ку дівчинку в полотняній сороччинці. Вона стояла босоніж на снігу і, витираючи долонею оченята, голосно плакала. Кругом басували й іржали стривожені коні. Та! — Та! — Та! — почулися знову з кінця і низько над колоною з'явились літаки.

Яким підскочив до дитини і, зваливши її, прикрив собою. В той час над ними пролетіли літаки, поливаючи все свинцевим дощем.

— Пронесло! — подумав він. З усіх боків почались стогони, прохання допомоги.

— Де ж твоя підвода? — запитав Яким дитину. Вона, почувши рідну мову, довірливо дивилася на нього.

— Мале ще, — вирішив Яким. — Гей! Люди! — гукнув він, — чия це дитина?! Дитина чия?! — Але ніхто на нього не звертав уваги. З придорожнього рова підносили побитих і поранених.

— Де ж твій тато чи мати? — допитувався він. — Не знаю, — промовила дівчинка, — мені холодно, ой холодно, дядечко.

— Кинь її, — закричав Гнат, — біжімо до своїх! Як там вони? — I, не чекаючи на Якима, побіг до своєї підводи. Стероризований до краю жінкою він не думав, біжуучи, що вона і діти можуть бути побиті. Він лише страшенно боявся її сварки й нарікань.

— Оце буде! — думав він, — знову Настя відкриє рота. Не добігши декілька кроків до другого візка, він побачив Настю вимазану в болото.

Вона обтирати дітей і схлипувала. На велике його здивування, вона, побачивши його, заплакала ще дужче і промовила лагідно: — Не кидай нас, де ж ти ходиш? Ти ж бачиш, що тут робиться!

— Як діти? — запитав Гнат і відчув, що й Настя, яка ввесь час сварилась і робила його життя нестерпним, і діти — це частина його самого. Якби Настя зараз пішла від нього, він побіг би за нею, як собака.

— А Яким же де? — Гукнула Малажка з другого візка. — Да, там дитину знайшов. Загубилася. Він зараз буде, — відповів Гнат.

Підводи знову рушили. Скоро вони доїхали до Якима, який ще стояв і, обгорнувши дитину своїм піджаком, гукав: — Дитина! Чия дитина?! Підводи мовчки минали його.

— Малашко! — гукнув він, — візьми її, як станемо десь на спочинок, то знайдемо батьків. Малашка взяла від нього дитину й загорнула її в кожуха. — Аж посиніло все, — промовила вона до Якима, що вмощувався біля неї на возі.

— Що ми в нею робитимемо? — запитала вона. — Як знайдуться батьки — віддамо, а ні, та наше буде. Ми з тобою загубили своїх на етапі до Архангельська. Це, видно, таке ж нещасне, як і наші були, — сказав він, беручи віжки. Потім насунув шапку, на лоба, стараючись закрити слізну, що набігла на очі. — Но! — гукнув він на коней. Віз покотився. Малашка пригорнула дитину, втираючи слізи.

— Одер! Одер! — прошелестіло валкою. За поворотом дороги виринула річка. По обох боках усі поля були густо пересновані дротяними загородженнями. Копалися окопи, туди й сюди моталися мотоциклісти, встановлювалися батареї. I в цьому приспішеному і нервовому русі відчувалось очікування чогось важливого, чогось, що мало вирішити оте вічне "бути, чи не бути."

XXIII

— "Ямщик не гони лошадей, нам некуда більше спешить", — почулось зненацька збоку і Микола, вмітв опанувавши себе, оглянувся.

Роками напрактикований інстинкт самозахорони моментально взяв верх над його почуваннями. Він побачив капітана Середу, що наздогонив його поспішаючи до штабу бригади. По його ході і блеску в очах Микола вільнав, що Середа наступив, як то кажуть, десь на пробку, був випивши.

Середу Микола любив. Любив його за товариськість, сміливість і відвартість. Ще в перші дні їхнього знайомства, почувши деякі іронічні але вірні зауваження Середи про совецьку бензину, Микола його остерігався, але придивившись і впізнавши в ньому ширу душу, завжди був радий його товарству.

* Початок див. "Молода Україна" ч. 84-85.

Середа в свою чергу також приглядався, але не довго. — Микола не підведе, — вирішив він про себе і з того часу при кожній нагоді вони були разом.

— Що приїхала? — промовив Середа, зазираючи в очі Миколи. — Телефоністи мають роботи. Сиджу, чую звонить два довгі дзвінки, не до мене думаю, але зняв: цікаво знати, що другі говорять, а там брате з ячейки в ячейку передають: приїхала Валя. Ех, Коля! Гарна вона в тебе, от таку б мені! Правда ж гарна? — допитувався він. Трохи помовчали.

— Знаєш, Коля, чи тобі буває так як мені? От, бувало, іду де чи іду, побачу гарну дівчину і відчуваю, як солодко і разом з тим боляче стисне чогось під серцем. Хочеться впасті і плакать. Бува, чи ні? I як ти це пояснюєш?

— То справа не в дівчині, — промовив Микола, — то плаче і бунтується твоя самотність; дівчина тільки викликає, реалізує її в твоїй пісвідомості.

— Яка самотність? Чи мало я маю дівчат? Чи мало я маю друзів? — нездадався Середа.

— Це все не те, в тебе туга за чимсь дійсно гарним і досконалим. Ти думаєш, що коли б ти, побачивши таку дівчину, познайомився, закрутів роман то і все? Ні, брате! Коли в тебе є таке почуття, то ти ніколи не будеш задоволений бо досконалости тут на землі немає. Пройшов час і десь би вилізло шило з мішка. Вже б тобі не хотілось падати і плакати. Ти б знову дивився і шукав чогось того, чого знайти не можна.

— А ти, зануда, правду кажеш, — промовив Середа.

— Ти знаєш, я як був ще малим, то завжди в неділю вартував коли мати на базар ітиме. Як тільки вона за ворота, а я хап її за спідницю: кричу і не пускаю, аж поки вона не візьме мене з собою. Топчу босими ногами курячу аж з км, але завжди маню себе тим, що ось прийду до міста і побачу щось гарне. Прийду, подивлюся нічого немає, самі жидинята бігають. Коли трохи побільшав, то думав, що коли виросту то обов'язково наздожену і побачу щось гарне. Тепер я і сам уже знаю, що того гарного немає. Ось війна кінчається, а тоді що? Сказати тобі по правді, то я боюсь кінця. Буває як надумаю, що ось кінчиться війна, а там знову колгоспи, трудодні, облігації, мітінги, то мені хочеться давити танком і німців і своїх...

— Легше на поворотах, — промовив Микола, — стримайся брате, — ми підходимо до штабу.

Балаканина Середи трохи заспокоїла Миколу і, остаточно, опанувавши себе, Микола вирішив, що на зовні нічого не мусить змінитись. — Мені ж увірені люди, — думав він. — Батьки, брати, сини. На них чекають дома. Чекають з надією, що вони повернуться. Один нерозважний мій крок, і чиєсь мати даремно ходитиме на дорогу, даремно вдивлятиметься в подорожніх з надією побачити свого сина. Вже підійшовши до штабу, Микола згадав, що він не запитав Середи чого він іде сюди. Як командир танкової роти, Середа не викликався до штабу.

— Слухай, Сашко, — промовив Микола, —

чого ти йдеш сюди? Ти ж випивши, ще десь щось впореш, іди краще до своєї роти.

— Коля, я чув нова медсестра приїхала, крім того, адютант Семешко, мій коришок, а він, брате, має і папіроси і коняк, генеральський, знаєш поговірку: “Поки в пана в роті...”

— Слухай, — вже серйозно промовив Микола, як твій командир я наказую тобі вернутись.

— Але ж, Коля...

— Не Коля, а гвардії майор! — Відрубав Микола. Середа став на струнку, але так благально дивився на Миколу, що Микола махнув рукою.

— Йди, але дивись мені! — промовив він.

Зайшовши до штабу вони, відщукавши адютанта, доповіли своє прибуття. Записавши їх, адютант попросив зачекати.

— Генерал чекає донесення полкових розвідок — повідомив він. Середа нагнувся і щось зашепотів до нього, але адютант одмахнувся і посилаючись, що зараз багато роботи кудись побіг. Оглянувшись кругом, Середа знову підійшов до Миколи, що приїднався до офіцерів які стояли і слухали розповідь майора Капустіна. ...от і дивлюся, — говорив Капустін, — а піхота, яка залягла напереді, почала підніматися і тікати назад, ну, думаю, дряпають паскуди, але приглянувшись більче бачу, що їх заatakували німецькі танки. Тут нічого дивного, піхота, не маючи артилерійської підтримки багато не зробить проти “Тигрів”.

Кричу їм: за насип і ні з місця! Да де там, як зірвались то тільки шинелі шумлять. Бачу, що мені доведеться приймати бій. Дав наказ: Приготовить гранати! — під час своєї розповіді Капустін час від часу поглядав у сторону полковника Смолянського, щоб пересвідчитися чи він слухає. — Приготовили і ждемо, — промовив він, — німці пруть, знаєте, розсипались шахматним порядком і ведучи вогонь з усіх вогневих точок танків, давлять все на своєму шляху. Ну, підпустили ми їх метрів на 75, а тоді гранатами. Знищили всіх, тріумфуюче закінчив він.

— Слухай, Капустін, — встравя Середа, — що вас атаکувало? “Тигри” чи самоходки?

— “Тигри” — впевнено промовив Капустін.

— Тоді ти брешеш! — випалив Середа! Капустін розгубився і кліпаючи очима дивився деякий час на Середу.

Микола зрозумів, що буде скандал і, сіпаючи Середу за портупеї, старався відтягти його назад. Але Середа розійшовся і не звертав ні на кого уваги.

— Ви за це відповісте, — розтягаючи слова, промовив поблідлий Капустін.

— Я вимагаю суда чести! Ви образили офіцера!

— Хоч і військовий трибунал! — кричав Середа. — Ти що, думаєш у суді чести сидіть якісь тилові кризи, які нічого не знають. Тим ти б може і говорив таке, але тут ні! Тут сидять бойові офіцери скажи їм, що ти гранатами на 75 метрів знищив “Тигра”, вони тільки сміятимуться. Однією гранатою “Тигра” не знишиш, а в’язку гранат на 75 метрів ніхто не кине! Тріпнувсь та й усе!

— Та як це так, — белькотів Капустін, — Полковнику Смолянському, майор Коваленко, ви ж чле-

ни офіцерського суда честі! Я бсру вас свідками. Полковник Смолянський уткнув очі в газету і вдавав, що він щось уважно читає. Микола відтягуючи Середу, кинув: Технічні зауваження капітана Середи вірні, хоч висловлені вони не в належній формі, але він випизни. — Визівши Середу з кімнати, Микола наказав йому йти до розміщення полку і чекати на його в палатні. Під час всієї сварки Микола спостеріг, що комісар Трушін, який завжди встравав в сварки і пускав в хід свою витреновану діялектику, на цей раз мовчав і лише пихав люлькою, але його хитрі зелені очі світились блеском зацікавлення. З таких сварок між офіцерами він та особий отдел найбільше користав. Коли Микола вернувся до кімнати, офіцери розбились на поодинокі групи і обговорювали цю подію. Кинувши очима, Микола зустрівся поглядом з комісаром Трушіним, який зробив йому знак підійти.

— Сідайте, гвардій майор, — промовив Трушін.
— Чи гвардій капітан Середа з вашого полку?

— Так, товариш гвардій полковник, — відповів Микола, дивлячись в хитрі очі комісара. — Гарячий він, промовив комісар, чи він комуніст? Що він робив до війни? — Ти ж краще знаєш за мене, — думав Микола, — для чого ці питання?...

— Так, — промовив, — він комуніст, до війни був студентом гірничого інституту.

— Студентом кажете?... Війна, скільки вона відірвала людей від науки, від нашого прекрасного будівництва!

— Ви також вчилися? — запитав комісар. — Так, гвардій полковнику, я був студентом 4 року пед. інституту, фізико-математичний факультет. Микола відчув, що інцидент з Середою мало цікавить комісара. Зрозумів: він цікавиться ним.

— Невже він уже щось знає, — майнула думка.

— Ось кінчиться війна, — продовжив комісар, — ви знову підете до науки, скінчите, а там праця. Гарну кар'єру ви собі вибрали. Ідете до школи і знаєте, що там на вас чекають сотні дітей, яким ви передаєте знання, відкриваєте перед ними новий світ. Цікаво! Говорите в клясі і бачите на собі десятки дитячих очей, що ловлять ваші слова, закріплюють їх в своїй пам'яті, щоб там лишити їх на все життя. Цікаво!

Цікаво, — думав Микола, — куди це ти ведеш, що ти нюхаєш?

— Перед вами велике завдання, — говорив комісар, — ідете на форсування Одера. Будете відризані від своїх. Цілком незалежні, — закінчив він.

— Ага! Догадався Микола, — ти боїшся цієї незалежності, яку в силу військових обставин мусили давати командирям частин. Ти скрізь хочеш мати свою руку і очі.

Хоч Микола мав свого заступника по політ. частині, але в бойових обставинах він не мав значення. Слово командира було законом. І комісар тепер прощупував командирів частин, які підуть на прорив та операції в запіллі ворога. Того він і про кар'єру згадав, відкриває прекрасні перспективи майбутнього, — думав Микола.

Зайшов адютант і запросив всіх до другої кімнати, де генерал і декілька штабових офіцерів оперативного відділу підготовляли інструктаж.

Генерал зразу ж приступив до діла. Кинувши поглядом по зібраних він почав: З донесень полко-

вих розвідок нам відомо, що німці обсадили не тільки західній, але й східній берег Одера. Отже для обслуги цих частин вони залишили три мости перший в районі містечка Варендареру, другий в районі Шевербрку і третій біля Штабель. Танковим частинам, зразу ж по закінчені артпідготовки атакувати ці райони, не чекаючи на пересування нашої піхоти з метою опанування цих мостів. Кожен командир частини мусить виділити по танковому взводу для охорони мостів, аж поки наша піхота не обсадить їх. Головні танкові сили переходять мости і не приймаючи бою, мусять прорвати лінію оборони і рухатись на північний захід. З Східньої Пруссії панцерні частини маршала Маліновського атакують в цей же самий час. Їхня головна сила рухатиметься в напрямку Берліну на південний захід. Отже, десь у віддалі 20 км. від Берліну ви мусите з ними з'єднатись.

Це все що до танкових з'єднань. Подробиці ви маєте в наказі. Тепер піхота. За розпорядженням головної ставки піхота підімається зразу ж по артпідготовці. Ті мінові поля, які будуть не знищені артпідготовкою, мусять бути атаковані, так мов би там мін немає. Головне командування вважає, що втрати в людях від мінних загороджень будуть такі ж як і втрати від сильного оборонного пункту. Отже на втрати не звертати уваги.

Пізніше пішли деталі всієї операції і Микола записавши деякі з них поспішив до розміщення свого полку.

В палатці на нього чекав Середа. При його появлі він встав і винувато засовав руками.

— Чого встав, — кинув Микола, — сиди! Обличчя Середи прояснилось, він зрозумів, що бура пройшла.

— Треба було тобі його займати, — буркнув Микола, — хай тріпається, тобі що?

— Але ж бреше лапоть воюючий! — крикнув Середа, — за кого він нас має, за дурнів? Микола махнув рукою і, виглянувши з палатки кинув: Старшого лейтенанта Шейка до мене!

— Адютанта до ком. полку! — пронеслось між танками. Коля вернувся — догадалася Валя, як в палатці червоного хреста приготовляла медикаменти. Поз палатку пробіг Шейко. — Повідомити командирів батальйонів, — чувся голос Миколи, — нарада. — Єсть, повідомити ком. батальйонів! — крикнув Шейко і побіг виконувати наказ.

Значить сьогодні вночі бій, — подумала Валя.

Прийшли командири і доклали Миколі, що машини заправлені, екіпажі готові чекають на наказ. Ознайомивши їх з усіма деталями операції Микола закінчив: В десятій год. почнеться артпідготовка, яка триватиме дві години. О годині 008 рушаємо. Маєте питання?

Питань не було. Командири батальйонів розійшлися, деякі зостались і закуривши, розговорились.

Валі хотілась як найшвидше побачити Миколу, але вона знала, що Микола не любив зайвої присутності на ділових нарадах. Вже коли десь під танком тихенько заграв акордеон вона зрозуміла, що нарада закінчилася і пішла до Миколіної палатки. Микола сидів біля палатки з Середою і ще декількома офіцерами. Побачивши Валю він устав і усадивши її на своє місце присів біля неї.

(далі буде)

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

М. Миколаєнко, Детройт. У листі до Адміністрації Ви пишете: "Хоч я перетворився в старого пенсіонера, але важко мені розлучатися з благородним журналом нашої золотої молоді, з яким я пов'язаний від появи першого числа... Надсилаю п'ять долярів для продовження передплати Вашого дуже цінного та корисного журналу "Молода Україна" і прошу вибачити мені за спізнення".

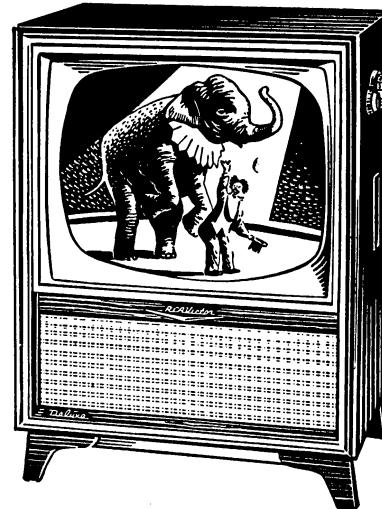
Ми глибоко зворушені Вашим теплим ставленням до "Молодої України". Подібні листи від старших віком читачів — отримуємо часто. Сподіваємося, що наша золота молодь братиме приклад від Вас і від таких, як Ви. Якщо в майбутньому будете неспроможні передплачувати журнал, — просим нас про це повідомити. Багатьом пенсіонерам і хворим висилаємо "Молоду Україну" безкоштовно.

К. Т-ко, Едмонтон. Ваш лист таки відшукав "Молоду Україну" та її редактора. Журнал висилаємо. Нам не дивно, що Ви не знали адреси редакції. Нам трохи дивно і соромно, що ОДУМівці так мало дбають про поширення своєї організації та її журналу. При цій нагоді, хай нам вільно буде сказати, що Ви зараз є єдиним читачем "Молодої України" не лише в Едмонтоні, але й на всю провінцію Альберту.

I. Костенко, Торонто. Ще раз дякуємо за Ваш великодушний жест. За переслані Вами гроші ми висилаємо "Молоду Україну" п. Маркові Козин-

цю, Німеччина, який довший час хворий на легені і неспроможний передплачувати журнал. М. Козинець, хоч і хворий, допомагає в праці "Українським Вістям" та нашому Державному Центрові — УНРаді.

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ МЕБЛІВ

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

З христин у п-ва Келембетів,	
Торонто	\$13.00
Ю. Примак, Монреал	5.00
П. Родак, Торонто	5.00
П. Дрозд, Торонто	3.00
I. Костенко, Торонто	1.00
Г. Чорнобицька, Австралія	1.00
M. Верхогляд, Чікаго	1.00
I. Усик, Клівленд	1.00
Д. Ткачук, Філадельфія	1.00
Усім жертвовавцям — щире спасибі!	

УВАГА!

УВАГА!

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛУ
"МОЛОДА УКРАЇНА"

У ГАРНІЙ ТВЕРДІЙ ОПРАВІ,
МОЖНА НАБУТИ В ТАКІЙ ЦІНІ.

1951 — 1954,	— 720 сторінок друку
	— \$6.00
1955 — 1956,	— 448 сторінок друку
	— 6.00
1957 — 1958,	— 448 сторінок друку
	— 6.50
1959 — 1960,	— 476 сторінок друку
	— 7.50

Річники висилаємо негайно після одержання грошового переказу.

АДМІНІСТРАЦІЯ

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС

ОПАЛОВУ ОЛИВУ

- дамо Вам першорядну обслугу,
  - чистимо, направляємо і вставляємо нові печі (форнеси).

DNIPRO FUEL OIL LTD.

вночі: RO 6-8446 — EM 6-6539

TORONTO, 196 BATHURST ST.

Tel.: EM 6-6539

Друковано в друкарні "КІЇВ", 686 Річмонд вул. Торонто, Онт.

A decorative horizontal border consisting of a repeating pattern of stylized geometric shapes, likely a book binding element.

ВІДОМА В ТОРОНТІ
УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

«КИЇВ»

з модерними, автоматичними машинами. Друкує книжки, брошюри, часописи та всікі канцелярійні й комерційні друкарні.

Замовлення слати на адресу:

KIEV PRINTERS LIMITED
686 Richmond St. West
Toronto, Ontario, Canada
Tel.: EM 3-7839

Робота чиста, скора й солідна.